

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VYSOKÁ NAD KYSUCOU NA ROKY 2023+

Analytická časť

Spracovateľ: Regionálna rozvojová agentúra Kysuce, 2023

OBSAH

ÚVOD	4
VÝZNAM PHSR	4
1. ANALYTICKÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VYSOKÁ NAD KYSUCOU 2023+	5
1.1 Charakteristika obce Vysoká nad Kysucou	7
1.2 Demografický vývoj obce Vysoká nad Kysucou	8
1.2.2 Prognóza demografického vývoja Slovenska	10
1.2.3 Prognóza vývoja počtu obyvateľov obce Vysoká nad Kysucou	11
1.2.4 Národnostná a náboženská štruktúra obce Vysoká nad Kysucou	16
1.3 Inovácie, podnikateľské prostredie, vzdelávanie, samospráva	17
1.3.1 Ekonomika a jej vývoj v obci Vysoká nad Kysucou	17
1.3.2 Miera nezamestnanosti a štruktúra EAO okresu Čadca a obce Vysoká nad Kysucou	18
1.3.3 Trh práce a podmienky na podnikanie v obci Vysoká nad Kysucou	21
1.3.4 Školstvo na území obce	23
Základná škola s materskou školou E. A. Cernana Vysoká nad Kysucou	23
1.3.7 Územné plánovanie obce Vysoká nad Kysucou	29
1.5 Infraštruktúra	39
1.5.1 Dopravná infraštruktúra obce	39
1.5.2 Technická infraštruktúra	42
1.5.3 Vodovod na území obce	44
1.5.4 Kanalizačná sieť na území obce	46
1.6 Sociálna stabilita	47
1.6.1 Sociálne služby na území obce	47
1.6.2 Bývanie a služby občanom obce	48
1.7 Identita a sebestačnosť	49
1.7.1 Kultúra na území obce	49
1.7.2 Cestovný ruch v obci	53
1.8 Analýza vonkajšieho prostredia Slovenskej republiky	57
2. SWOT analýza	60
3. Stratégia	76

ÚVOD

V súvislosti s novým programovým obdobím Európskej únie na roky 2021 - 2027 je nevyhnutné aktualizovať základné programové dokumenty, prostredníctvom ktorých je možné čerpať finančné prostriedky z Európskych štrukturálnych fondov na podporu rozvojových projektov a aktivít.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obec, mesto nachádza a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie. Je to programový dokument, spracovaný na základe zákona č. 539/ 2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja.

Program je komplexným dokumentom, integrujúcim otázky rozvoja fyzických štruktúr so sociálnymi, ekonomickými a ďalšími aspektmi. Preto bude mať voči ostatným plánovacím dokumentom spracovaným na miestnej úrovni zastrešujúcu funkciu. Na rozdiel od územného plánu, ktorý rieši otázky fyzického rozvoja územia (lokalizáciu zástavby a priestorové regulatívy pre stavebný rozvoj, funkčné využitie rozvojových plôch), program rozvoja sa podrobnejšie zaoberá otázkami sociálneho a ekonomického rozvoja, čím vo vzťahu k územnému plánu plní komplementárnu funkciu. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Vysoká nad Kysucouje v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnom rozvojom pláne, v súlade s Programom hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2022+ a v súlade s metodikou na vypracovanie príslušného programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja pre obce a mestá na roky 2014 – 2022.

VÝZNAM PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja (ďalej len PHSR) obce Vysoká nad Kysucou2023+,je základným výkonným a programovým dokumentom na úrovni obce v rámci partnerstva lokálnej samosprávy, podnikateľského sektora a mimovládnych organizácií z územiaobce a okolia.PHSR obce Vysoká nad Kysucouje motivované potrebou koncepčného cieľavedomého a transparentného riadenia a rozhodovaniach samosprávnych orgánov v snahe, čo najefektívnejšie riešiť problémy a výzvy rozvoja obce Vysoká nad Kysucou.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja:

- navrhuje systematickú a funkčnú stratégiu trvalo udržateľného rozvoja zameranú na realizáciu všestranného ekonomického a sociálneho rozvoja,
- čerpá najmä zo znalosti miestnych aktérov a odborníkov, ktorí najlepšie poznajú miestne problémy, potreby a rozvojové možnosti obce,
- umožňuje partnerom spoluúčasť na programovaní, realizácii a kontrole stratégie ekonomického a sociálneho rozvoja obce,
- pomáha zvyšovať všeobecné povedomie o potrebách obce.

A) Potrebu zabezpečenia PHSR ustanovuje zákon č. 539/2008 Z. z o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 309/2014 Z. z. ,ktorý ukladá obciam (mestám) povinnosť spracovať Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja ako nástroja, pomocou ktorého sa uskutočňuje podpora regionálneho rozvoja. PHSR sa spracováva spravidla na 7 rokov s dlhodobým výhľadom na 10 - 14 rokov. PHSR koncepčne, systémovo analyzuje a určuje budúcnosť rozvoja spolu s činnosťami, investičnými projektmi so zdrojovým krytím na jej zabezpečenie. Vytvára rámec, ktorého naplnenie bude zárukou, že PHSR nebude zbytočne rozsiahlym a len popisným zoznamom nereálnych zámerov (zoznamom vecí, na ktoré obce a mestá nemajú peniaze), ale skutočným strategickým rozvojovým dokumentom s cieľom dosiahnuť rast životnej úrovne na konkrétnom území.

B) Je dôležitou podmienkou pre získavanie externých zdrojov, napríklad z EÚ, štátneho rozpočtu a pod., nakoľko možnosť žiadať o nenávratný finančný príspevok z týchto zdrojov je podmienená dokladovaním súladu projektového zámeru s prioritami schváleného PHSR daných obcí či miest.

C) Je nástrojom zachovávania kontinuity rozvojových zámerov obce a efektívneho využívania vlastných zdrojov a potenciálu.

Účelom PHSR je vytvorenie rozvojového programu územia (obce, mesta), ktorý vyjadruje ekonomické a sociálne záujmy jeho obyvateľov a zároveň je v súlade s prijatými nadradenými koncepciami vyššej úrovne. Cieľom PHSR je spracovanie takého súhrnu cieľov a opatrení, ktoré napomáhajú zabezpečeniu trvalo udržateľného rozvoja územia a ktoré smerujú k uspokojovaniu potreby súčasnej generácie bez toho, aby ohrozil možnosti uspokojovania potrieb budúcich generácií.

Obec Vysoká nad Kysucou má na svojom území značný potenciál a veľmi dobrú geografickú polohu s autonómnym postavením. Má viacero silných stránok, ktoré už v tomto období vplývajú na jeho ďalší rozvoj.

V záujme ďalšieho postupu pri skvalitňovaní života v obci, je potrebné popísať ich súčasnú východiskovú pozíciu, analyzovať jednotlivé oblasti života, stanoviť možnosti a príležitosti, definovať strategickú víziu, zámery, ciele a konkrétne aktivity, ktoré v krátkodobom, strednodobom i dlhodobom horizonte vytvoria podmienky na ďalší rozvoj obce Vysoká nad Kysucou.

V roku 2021 začalo nové programové obdobie Európskej únie, ktoré sa skončí v roku 2027. PHSR je nástrojom na plánovanie a prípravu územia pre využitie týchto externých zdrojov pre svoj rozvoj. V tomto programovom období môžu obce a ostatné subjekty využívať financovanie na **päť cieľov politiky súdržnosti**:

1. Inteligentnejšia Európa – inovatívna a inteligentná transformácia hospodárstva;
2. Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa;
3. Prepojenejšia Európa – mobilita a regionálna prepojitelnosť IKT;
4. Sociálnejšia Európa – vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv.
5. Európa bližšie k občanom – udržateľný a integrovaný rozvoj mestských, vidieckych a pobrežných oblastí prostredníctvom miestnych iniciatív.

PHSR obce Vysoká nad Kysucou na roky 2023 + stanovuje vízie a strategické ciele, navrhuje konkrétne aktivity pre ich dosiahnutie, uvádza merateľné ukazovatele a určuje opatrenia v oblasti: vzdelávania, kultúry, športu, voľného času a mládeže, sociálnych služieb a zdravotníctva, bývania a služieb občanom, bezpečnosti a poriadku, marketingu, cestovného ruchu a ekonomického rozvoja, dopravy a technickej infraštruktúry, životného prostredia a samosprávy. Na základe vytvoreného dokumentu je možné programovať územný a integrovaný rozvoj trvalo udržateľným spôsobom, pripraviť územie obce a budovať jeho kapacity pre absorpciu nových technológií, služieb a rôznych ponúk a príležitostí pre zvýšenie kvality života obyvateľov na území obce Vysoká nad Kysucou.

1. ANALYTICKÁ ČASŤ PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VYSOKÁ NAD KYSUCOU 2023+

Obec Vysoká nad Kysucou, ležiaca v severozápadnej časti Slovenska v regióne Horné Kysuce, patrí z administratívneho hľadiska do Žilinského kraja, okresu Čadca. Z hľadiska kategorizácie územno-štatistickej jednotky EUROSTAT vystupuje ako úroveň NUTS V.

Vzhľadom na svoju veľkosť, je obec Vysoká nad Kysucou úzko spätá so svojím okolím a je od neho závislá. Obec nemôže presadzovať individuálny prístup k regionálnemu rozvoju, ale musí dôkladne analyzovať svoje prostredie a plánovať svoj rozvoj v súlade s obmedzeniami a

možnosťami okolia. Nie je možné, aby obec Vysoká nad Kysucou poskytovala svojim obyvateľom všetky služby verejného charakteru, pretože by to mohlo byť vzhľadom na počet obyvateľov neekonomické a tieto služby by nedosahovali požadovaných kvalít. Obec Vysoká nad Kysucou, sa preto musí orientovať na služby obyvateľstvu, ktoré sú v obci vykonávané lepšie a výhodnejšie ako v okolitých sídelných centrách. Avšak stále zostáva priestor pre stanovenie vlastných priorít a hľadanie nástrojov pre ich naplnenie. Poloha je ďalším kľúčovým faktorom rozvoja obce Vysoká nad Kysucou, a to z pohľadu všetkých regionálnych úrovní, má mimoriadny vplyv na ekonomiku. Obec Vysoká nad Kysucou sa nachádza tam, kde sa stretáva Turzovská vrchovina s Javorníkmi, ktorá ako jedna z mála obcí skrýva vo svojom názve rieku, ktorá dala meno celému čarokrásnemu kraju. Obec Vysoká nad Kysucou sa hrdo hlási k svojej 400 ročnej kopaničiarskej tradícii a na jej základoch sa snaží vytvárať vyvíjajúce sa moderné vidiecke prostredie pre svojich obyvateľov.

Obec Vysoká nad Kysucou leží v severozápadnej časti Slovenska v regióne Horné Kysuce. Z administratívneho hľadiska patrí do Žilinského kraja, okresu Čadca. Z hľadiska kategorizácie územno-štatistickej jednotky EUROSTAT vystupuje ako úroveň NUTS V.

Obec má spoločné hranice na západe s katastrom obce Makov, na severe hraničí s katastrálnym územím obce Korňa, na východe s mestom Turzovka a z južnej strany hraničí s obcou Veľké Rovné, ktorá patrí do okresu Bytča. Severozápadnú hranicu obce tvorí štátna hranica s Českou republikou, konkrétne moravská obec Bílá. Obec Vysoká nad Kysucou má vybudovanú komplexnú infraštruktúru. Obcou prechádza cesta II. triedy č. 487 Čadca - Turzovka - Makov, ktorá tvorí hlavnú dopravnú os v regióne Horných Kysúc. Zároveň tvorí spojnicu medzinárodných ciest I. triedy E 442 (I/18) Olomouc - Bytča - Žilina a E 75 (I/11) Ostrava - Čadca - Žilina. Obec má aj železničné prepojenie s mestom Čadca jednokoľajovou neelektrifikovanou traťou č. 128 Čadca - Turzovka - Makov.

1.1 Charakteristika obce Vysoká nad Kysucou

Tam, kde sa stretáva Turzovská vrchovina s Javorníkmi, nachádza sa obec Vysoká nad Kysucou, ktorá ako jedna z mála obcí skrýva vo svojom názve rieku, ktorá dala meno celému čarokrásnemu kraju. Obec Vysoká nad Kysucou sa hrdo hlási k svojej 400 ročnej kopaničiarskej tradícii a na jej základoch sa snaží vytvárať vyvíjajúce sa moderné vidiecke prostredie pre svojich obyvateľov. Obec Vysoká nad Kysucou leží v severozápadnej časti Slovenska v regióne Horné Kysuce. Z administratívneho hľadiska patrí do Žilinského kraja, okresu Čadca. Z hľadiska kategorizácie územno-štatistickej jednotky EUROSTAT vystupuje ako úroveň NUTS V. Obec má spoločné hranice na západe s katastrom obce Makov, na severe hraničí s katastrálnym územím obce Korňa, na východe s mestom Turzovka a z južnej strany hraničí s obcou Veľké Rovné, ktorá patrí do okresu Bytča. Severozápadnú hranicu obce tvorí štátna hranica s Českou republikou, konkrétne moravská obec Bílá.

Kataster obce má rozlohu cca 43 870 416 m² a skladá sa z niekoľkých definovaných častí: Vysoká nad Kysucou, Vyšný Kelčov, Nižný Kelčov, Semeteš a z ďalších rozptýlených osád.

Tabuľka 1: Základná charakteristika obce Vysoká nad Kysucou v roku 2022

Vysoká nad Kysucou	
Kód obce	509515
Názov okresu	Čadca
Názov kraja	Žilinský
Štatút obce	obec
PSČ obce	023 55

Prvá písomná zmienka o obci (rok)	1 619
Nad. výška v m n. m.	543 - 925,5
Celková výmera územia obce [m²]	43 870 416
Počet obyv. obce	2 520
Hustota obyv. na km²	57,78

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

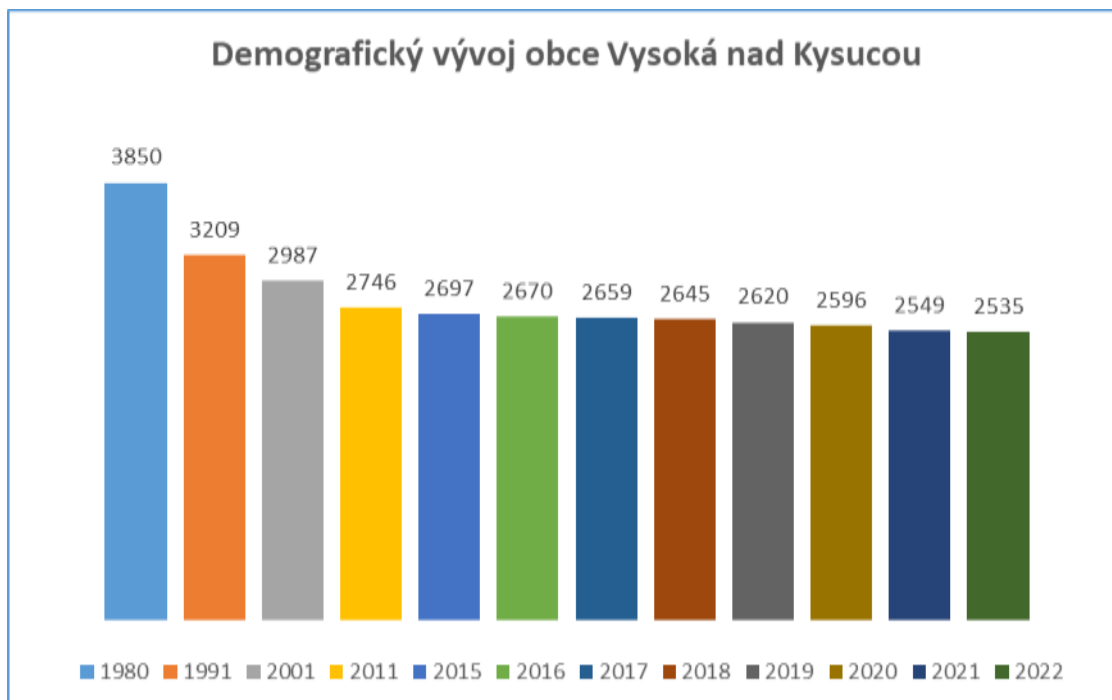
1.2 Demografický vývoj obce Vysoká nad Kysucou

Demografický vývoj významne ovplyvňuje fungovanie celej spoločnosti, preto sa štúdiu demografických procesov venuje veľká pozornosť. Kvalifikované rozhodovanie v oblasti ekonomiky, sociálnych vecí, zamestnanosti, školstva, zdravotníctva, bytovej výstavby sa nemôže zaobiť bez kvalifikovaných, vhodne štruktúrovaných, variantných a pohotových demografických informácií.

Význam demografických informácií zvyšuje súčasná spoločenská situácia, keď súčasťou spoločenských zmien sú aj zásadné zmeny v reprodukčnom správaní obyvateľstva. Dôsledkom týchto zmien sú zmeny v prírastkoch a štruktúre obyvateľstva, mení sa aj štruktúra rodín a domácností.

Úroveň sociálneho rozvoja charakterizuje viacero ukazovateľov, medzi ktoré patrí aj demografická situácia a zloženie obyvateľstva. Štruktúra a počet obyvateľov každej obce predstavuje jeden z najdôležitejších aspektov rozvoja obce. Od počtu obyvateľstva závisí napr. výška podielových daní a taktiež spotreba po tovaroch a službách, čo ovplyvňuje podnikateľské prostredie v každej obci.

Obrázok 1: Demografický vývoj obce Vysoká nad Kysucou

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Obec Vysoká nad Kysucoua svojou rozlohou a počtom obyvateľov radí medzi stredné obce. Na jej území v roku 2022 žilo 2 520 obyvateľov, z nich je 1 252 žien a 1 268 mužov, čo predstavuje oproti roku 2001 pokles o 467 obyvateľov, čo predstavuje pokles o viac ako 14%. Aktuálna hustota obyvateľstva v roku 2022 má mierne klesajúci charakter a dosiahla hodnotu 57,78 obyvateľov/km² oproti roku 2011, kedy hustota obyvateľstva dosiahla úroveň 62,96 obyvateľov/km². Priemerný vek obyvateľov obce Vysoká nad Kysucou dosiahol v roku 2001 hodnotu 37,66, v roku 2011 dosiahol hodnotu na úrovni 39,91 a v roku 2021 hodnotu 42,31. Tak ako v celej spoločnosti Slovenska aj tu sa prejavuje starnutie populácie.

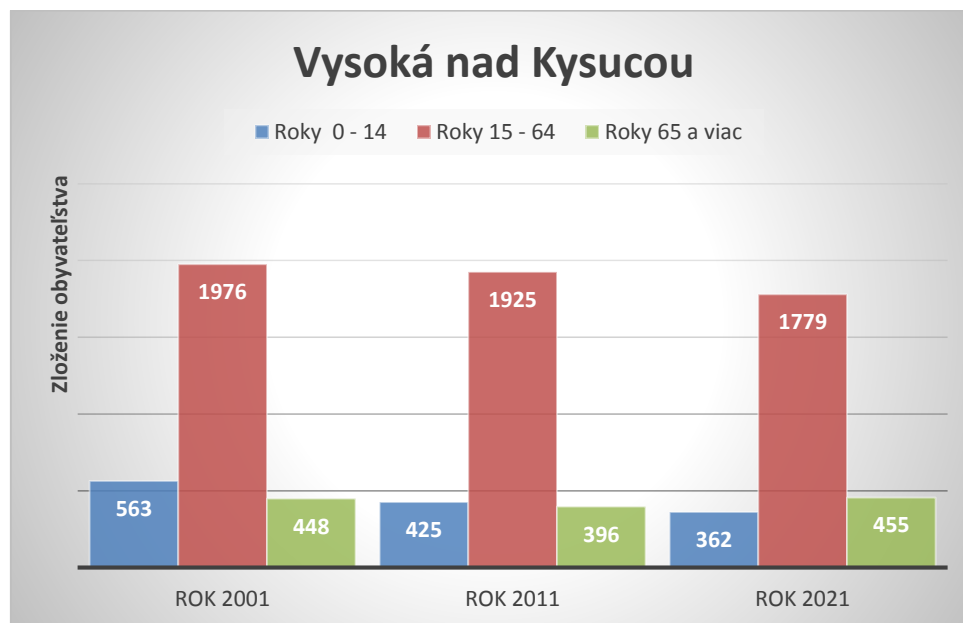
Na základe údajov zo Štatistického úradu Slovenskej republiky môžeme konštatovať, že vývoj počtu obyvateľov obce Vysoká nad Kysucou má mierne klesajúci charakter.

Štruktúra obyvateľstva je jedným z najvýznamnejších demografických ukazovateľov, ktorý poukazuje na zloženie obyvateľstva podľa jednotlivých výberových kritérií. Štruktúra obyvateľstva podľa vekových kategórií znamená rozdelenie štatistického súboru obyvateľstva v závislosti od veku na základe troch hlavných kritérií a to na vekové skupiny podľa produktivity, základné vekové skupiny podľa reprodukčnosti a hlavné vekové skupiny.

Rozdelenie občanov v obci podľa ich produktivity veku nie je priaznivý, pretože obec Vysoká nad Kysucou mala v roku 2021 vo svojej evidencii nižší počet detí do 14 rokov (13,94 %, t. j. 362 obyvateľov) v predproduktívnom veku ako seniorov nad 65 rokov (17,52 %, t. j. 455 obyvateľov) v poproduktívnom veku. Obyvatelia v produktívnom veku boli v roku 2021 zastúpení v obci v počte 68,52 %, t. j. 1779 obyvateľov. Trend je v tomto smere dlhodobo nepriaznivý. V Slovenskej republike bolo v roku 2021 zastúpených 66,55 % obyvateľov v produktívnom veku, 16,06 % v predproduktívnom veku a 17,39 % v poproduktívnom veku.

Obyvateľov v predproduktívnom veku v obci Vysoká nad Kysucou v roku 2011 bolo 15,47 %, zatiaľ čo v roku 2021 ich bolo len 13,94 %. Obyvateľov v produktívnom veku v roku 2011 bolo 70,10 %, zatiaľ čo v roku 2021 ich bolo 68,52 %. Kým v roku 2011 predstavoval počet obyvateľov v obci Vysoká nad Kysucou v poproduktívnom veku 14,42 %, v roku 2021 to bolo 17,52 %.

Rozdiel obyvateľov obce produktívneho veku v roku 2011 a 2021 bol 146 v neprospech roku 2021. V rozmedzí týchto rokov badáme neustály pokles obyvateľov obce Vysoká nad Kysucou v produktívnom veku. Kým v roku 2011 dosiahol index starnutia v obci hodnotu 93,18 % v roku 2021 klesol na hodnotu 127,32 %. Je to rýchlejšie starnutie ako priemer v rámci Slovenska. Index starnutia Slovenskej republiky v roku 2021 bol 108,27 %.

Obrázok 2: Zloženie obyvateľstva podľa vekových skupín obce Vysoká nad Kysucou

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Analytické aj grafické prevedenie údajov o zložení obyvateľstva podľa vekových skupín poukazuje na celoslovenský trend, ktorý je daný nižším počtom detí v predproduktívnom veku v pomere k seniorom zaradeným do poproduktívneho veku, čo je predpokladom aj pre stabilnejší hospodársky vývoj v obci Vysoká nad Kysucou.

1.2.2 Prognóza demografického vývoja Slovenska

Neurčitosť vyplývajúca z individuálnych reprodukčných rozhodnutí obyvateľstva ako aj meniace sa a ťažko odhadnuteľné vonkajšie podmienky, vnášajú do procesu demografického prognózovania silný prvok neurčitosti. Preto aktuálnosť prognóz treba starostlivo sledovať a vyhodnocovať.

Napriek spomínanej neurčitosti vo vývoji reprodukčného správania obyvateľstva má populačný vývoj aj značnú zotrvačnosť, ktorá vyplýva hlavne zo stability vekovej štruktúry obyvateľstva. Preto je možné niektoré základné rysy populačného vývoja prognózovať s vysokou pravdepodobnosťou. Aj keby nastal vývoj, ktorý prognóza nepredpokladá, s istotou nespôsobí zvrátenie niektorých základných trendov budúceho populačného vývoja mimo rámcov vymedzených vysokým a nízkym prognostickým scenárom.

Možno jednoznačne skonštatovať, že obdobie najbližších 60 rokov bude charakteristické zmenou trendu vo vývoji počtu obyvateľov a kontinuálnym pokračovaním populačného starnutia. V roku 2060 bude obyvateľstvo Slovenska menej početné, staršie a

pravdepodobne aj etnicky pestrejšie. Úbytok počtu obyvateľov na Slovensku začne s veľkou pravdepodobnosťou najneskôr v roku 2030 a s veľmi veľkou pravdepodobnosťou, ktorá hraničí s istotou, sa zachová až do konca prognózovaného obdobia, preto by sa počet obyvateľov mal v roku 2060 pohybovať okolo hranice 5,5 milióna osôb.

Naopak, čo sa týka starnutia obyvateľstva na Slovensku, prognózy sú veľmi stabilné a budúci vývoj môžeme v tomto smere odhadovať s veľmi vysokou pravdepodobnosťou. Starnutie obyvateľstva bude počas celého prognózovaného obdobia nezvratné a hlavne v období 2020 až 2040 veľmi intenzívne. Slovensko sa stane spolu s Poľskom najstaršou krajinou EÚ a zaradí sa medzi najstaršie krajiny na svete. Stagnácia počtu obyvateľov resp. mierny úbytok počtu obyvateľov neznamená v horizonte niekoľkých desaťročí pre spoločnosť prakticky žiaden problém. Veľmi intenzívne starnutie obyvateľstva však bude mať závažné dopady pre vývoj celej spoločnosti.

Rozdielny vývoj počtu obyvateľov a najmä ich štruktúry predstavujú jeden z kľúčových faktorov budúceho sociálno-ekonomického vývoja ŽSK a jeho okresov. Existujúce rozdiely v populačnom vývoji a s nimi súvisiace rozdiely v počte a najmä štruktúre regionálnych populácií sú nielen dôsledkom, ale aj jedným z hlavných faktorov pre formovanie disparít v sociálno-ekonomickom vývoji.

1.2.3 Prognóza vývoja počtu obyvateľov obce Vysoká nad Kysucou

Ako vstupné informácie pre posúdenie ďalšieho vývoja obyvateľstva obce Vysoká nad Kysucou boli použité informácie a výstupy z publikácie „Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2035“ spracovanej v októbri 2013 Infostatom a údajov Štatistického úradu SR za rok 2021. Prognóza a dáta sú spracované na úrovni okresu, preto budeme ako smerujúce údaje pre obec Vysoká nad Kysucou používať údaje za okres Čadca a zároveň zohľadňovať aj špecifiká demografického vývoja obce.

Pôrodnosť

Reprodukčné správanie na Slovensku prechádza v posledných dvoch desaťročiach hlbokými, nezvratnými a historicky ojedinelými zmenami. Z pohľadu procesu plodnosti sme svedkami poklesu celkovej intenzity plodnosti pri súbežnom posune rodenia detí do vyššieho veku. Zároveň je preukázané dlhodobé pretrvávanie pomerne značných regionálnych rozdielov v intenzite a časovaní plodnosti.

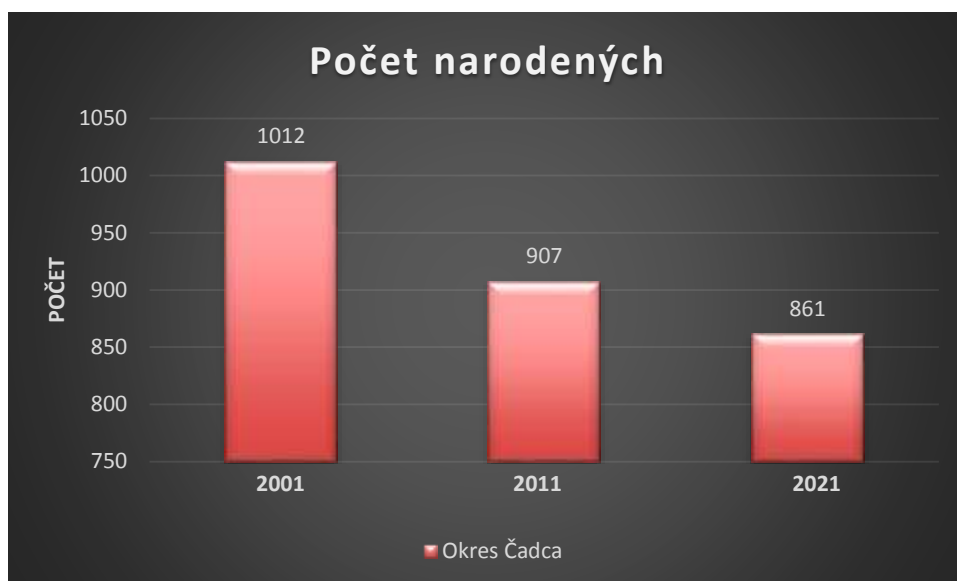
Pôrodnosť v okrese Čadca má za ostatných 20 rokov pozvoľný klesajúci charakter. Pôrodnosť v okrese Žilina sa oproti začiatku storočia (2001) okolo roku 2011 zvýšila, ale od tohto roku už má ustálený klesajúci charakter.

Obec Vysoká nad Kysucou je z hľadiska vývoja plodnosti zaradená do druhej skupiny - zhluk 3B (na základe zhlukovej analýzy)¹. Mestá a obce zaradené do zhluku 3B sa vyznačujú nízkou intenzitou plodnosti. Príčinu je potrebné hľadať jednak v neskoršom začiatku zmien reprodukčného správania a predovšetkým v zatiaľ len miernej rekuperácii, ktorá nedokázala plne nahradiť pokles plodnosti v mladšom veku. Podskupinu 3B tvorí v rámci Slovenska desať okresov. Nevytvárajú tak kompaktnú oblasť, ale ide skôr o menej početné zhluky v rôznych oblastiach Slovenska (s výnimkou západu). Na severovýchode sú to okresy Bardejov, Svidník, Stropkov, na severe stredného Slovenska Čadca, Bytča a Kysucké Nové Mesto a na strednom Slovensku Poprad, Brezno a južnejšie Banská Štiavnica a Krupina. Z pohľadu charakteru plodnosti je tretia skupina asi najviac podobná celoslovenskému priemeru. Váha plodnosti žien do 25 rokov sa podľa posledných údajov z roku 2011 pohybovala na úrovni 24 - 27 % (priemer SR 25 %) a plodnosť žien vo veku 30 a viac rokov tvorila 41 - 45 % (priemer SR 45 %) z celkovej hodnoty úhrnnej plodnosti. Priemerný vek pri prvom pôrode sa v roku 2011 pohyboval na úrovni približne 27 - 27,5 roka. V nasledujúcom období (do roku 2035) sa predpokladá vo všetkých skupinách okresov postupné ďalšie starnutie vekového profilu mier plodnosti vzhľadom na prehlbujúce sa doháňanie odložených pôrodov a rast intenzity plodnosti.

Generálnou líniou preto vo všetkých skupinách okresov je postupné ďalšie starnutie vekového profilu mier plodnosti vzhľadom na prehlbujúce sa doháňanie odložených pôrodov a rast intenzity plodnosti. Vývoj plodnosti a prirodzený prírastok obcí je ovplyvnení trendom vývoja plodnosti na úrovni okresu, kde predpokladáme v ďalšom období zvýšené zastúpenie plodnosti žien vo veku nad 30 rokov v okrese Čadca, môžeme teda predpokladať, že rovnaký trend bude možné pozorovať aj v obci Vysoká nad Kysucou.

Obrázok 3: Počet narodených detí v okrese Čadca

¹ Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2035 spracovanej v októbri 2013 - Infostat, str. 21-26.

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Úmrtnosť

Hlavným znakom posledných dvoch desaťročí sa stalo kontinuálne predlžovanie dĺžky potenciálneho života, čo sa odzrkadlilo aj na regionálnej úrovni. Pri tvorbe zhlukov okresov z pohľadu procesu úmrtnosti sú zohľadnené nielen ukazovatele intenzity, ale aj charakteru samotného procesu (stredná dĺžka života pri narodení, v presnom veku 65 rokov, koeficient dojčenskej úmrtnosti, pravdepodobnosť prežitia medzi presným vekom 1 a 50, presným vekom 50 a 65 a presným vekom 65 a 85). Najlepšie úmrtnostné pomery nachádzame zhlukoch 1 a 2. A naopak najhoršie úmrtnostné charakteristiky (zhluk 4) majú dlhodobo okresy v takmer súvislom páse juhu Slovenska a u mužov aj na severe stredného Slovenska - okresy Bytča, Čadca, Námestovo a Kysucké Nové Mesto.

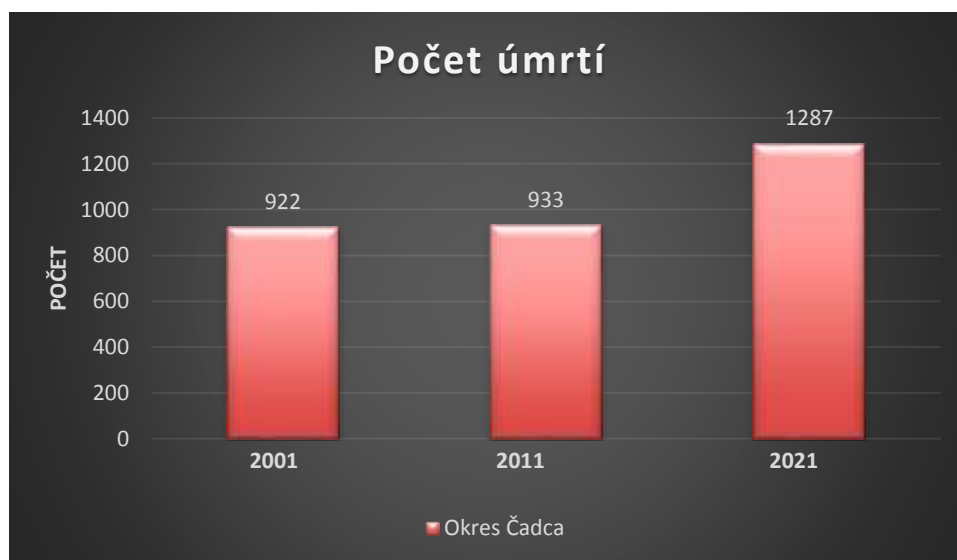
Obec Vysoká nad Kysucou je z pohľadu intenzity a charakteru úmrtnosti zaradený do štvrtej skupiny.² Ide o súbor regiónov, ktoré sa vyznačujú dlhodobo najhoršími úmrtnostnými charakteristikami. Stredná dĺžka života pri narodení sa medzi rokmi 1992 a 2012 zvýšila o 5,4 roku z pôvodných 67,2 roku na 72,6 roka. V presnom veku 65 rokov podľa posledných údajov majú muži šancu ešte prežiť 14,7 roku, čo je približne o 2,5 roka viac ako na začiatku 90. rokov. Dojčenská úmrtnosť klesla z takmer 15 % na približne 5 %. Aj v tomto zhľuku platí, že najväčšie zaostávanie z pohľadu hodnôt pravdepodobností prežitia nachádzame až vo vyššom veku (medzi presnými vekmi 50 a 65, resp. 65 a 85 rokov).

U žien je situácia do značnej miery podobná. Stredná dĺžka života pri narodení sa vo štvrtom zhľuku okresov medzi rokmi 1992 a 2012 zvýšila len o približne 3,5 roka a podľa

²Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2035 spracovanej v októbri 2013 - Infostat, str. 50.

posledných údajov dosahuje len niečo viac ako 79 rokov. Práve v tomto zhľuku okresov nachádzame jednu z najvyšších dynamík zvyšovania úmrtnosti. Výrazne podpriemerná je aj úmrtnosť vo vyššom veku. V presnom veku 65 rokov dosiahla v roku 2012 stredná dĺžka života hodnotu približne 17,7 roku, čo je takmer o 2 roky menej ako ukazuje celoslovenský priemer.³ Z uvedeného vyplýva, že prognóza vývoja úmrtnosti má charakter zvyšovania veku a jednu z najvyšších dynamík zvyšovania úmrtnosti.

Obrázok 4: Počet úmrtí v okrese Čadca

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

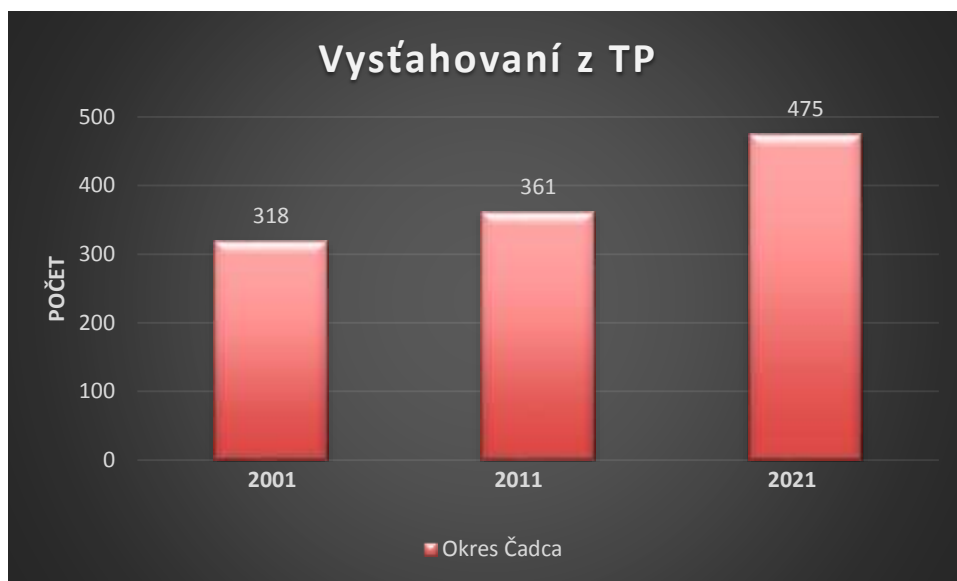
Migrácia

Význam migrácie na regionálny populačný vývoj na Slovensku sa vo všeobecnosti zvyšuje. Prispieva k tomu pokles váhy prirodzeného pohybu a s ním súvisiacich prirodzených prírastkov. Z pohľadu vývojových trendov vnútornej migrácie sa ukazuje, že migračne ziskové okresy sa čoraz viac koncentrujú do západných regiónov Slovenska.

Na základe analýzy a prognózy migrácie vykonanej Infostatom môžeme predpokladať trend vývoja migrácie obce Vysoká nad Kysucou definovaný podľa tzv. „migračného typu 7.“, ktorý tvoria okresy severného Slovenska (Čadca, Námestovo, KNM, Dolný Kubín, Žilina, Liptovský Mikuláš, Ružomberok, Martin). V súčasnosti dosahujú mierne migračné straty, pričom je predpoklad zmiernenia týchto strát, resp. mierneho migračného zisku. Predpokladá sa, že počas celého prognózovaného obdobia bude v obci naďalej pretrvávať pohyb obyvateľstva smerom aj von, čo sa v konečnom dôsledku prejaví miernymi migračnými stratami.

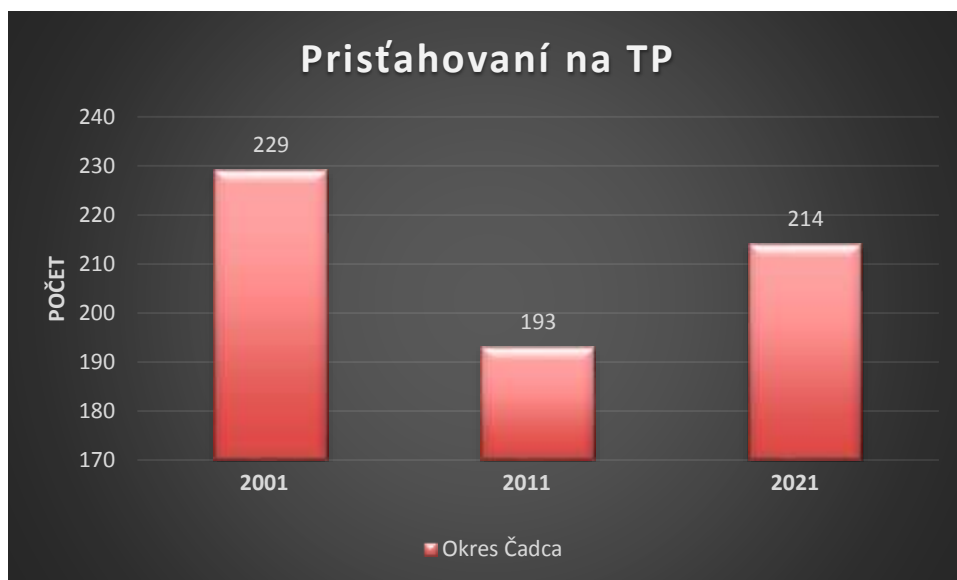
³Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2035 spracovanej v októbri 2013 - Infostat, str. 65.

Obrázok 5: Počet vystáňovaných osôb z trvalého pobytu v okrese Čadca

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Obrázok 6: Počet pristáňovaných osôb na trvalý pobyt v okrese Čadca

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Obec Vysoká nad Kysucou a jej ekonomická budúcnosť závisí aj od schopnosti a vytvárania možností pre tvorbu nových pracovných miest či samo zamestnávania v rôznych oblastiach ekonomiky. Migrácia za prácou mimo obce a regiónu, do blízkeho okolia a jej rozsah ovplyvňuje charakter osídlenia. Migrácia za prácou mimo obce (hlavne trvalá) zhoršuje celkový úbytok obyvateľstva v danej obci.

Zhodnotenie

Zmena vo vekovej štruktúre obyvateľstva predstavuje významný faktor, ktorý bude zásadným spôsobom ovplyvňovať rozvojový potenciál obce. Hlavné demografické trendy prejavujúce sa na celoštátnej úrovni, sú viditeľné aj na regionálnej úrovni. Prírastky obyvateľstva sa znižujú a obyvateľstvo starne - to je, v kraji pribudnú okresy s prirodzeným aj celkovým úbytkom obyvateľstva a zvýši sa priemerný vek obyvateľstva. Vývoj počtu a prírastku obyvateľstva nebude rovnomerný. Väčšina okresov ŽSK, okrem okresov Bytča, Námestovo a Trstená bude mať do roku 2035 prirodzený aj celkový úbytok obyvateľstva.

Vývoj vekovej štruktúry obyvateľstva ŽSK bude rovnomernejší. Zostarnú všetky okresy bez výnimky, aj keď intenzita populačného starnutia bude v jednotlivých okresoch rôzna - najmladším okresom bude okres Námestovo, najstarším okresom Trstená. Nepriaznivý trend je možné sledovať u vekovej štruktúry obyvateľstva, kde výrazne narastá počet obyvateľov vo veku nad 65 rokov, zatiaľ čo počet obyvateľov v produktívnom veku klesá. Obec Vysoká nad Kysucou poklesom obyvateľov v poproduktívnom veku kopíruje celoslovenský vývoj. Vývoj počtu obyvateľov v produktívnom veku (15 - 64) má v okresoch Čadca a Žilina dlhodobý pozvoľne klesajúci charakter. Naproti tomu vývoj počtu detí vo veku do 14 rokov v rokoch 2010 klesal, ale od roku 2017 zaznamenal mierne pozitívny trend, čo odzrkadľuje stúpajúcu kvalitu života. Uvedené súvisí s ďalším ukazovateľom sledujúcim demografické trendy, a to priemerný vek obyvateľov. Ten majú tieto dva okresy, tak ako na celom Slovensku stúpajúci charakter.

V obci Vysoká nad Kysucou v priebehu rokov 2015 – 2035 predpokladáme postupné znižovanie počtu obyvateľov zapríčinené stále zvyšujúcou sa hodnotou prirodzeného úbytku obyvateľov. Tento trend by mal pretrvať až do roku 2035 s tým, že od roku 2020 sa predpokladá úbytok počtu obyvateľov a celkový prirodzený úbytok obyvateľov. Maximálne hodnoty celkového úbytku obyvateľstva sa počas prognózovaného obdobia výraznejšie nezmenia, budú sa pohybovať od 4 do 7 osôb na 1000 obyvateľov.

Uvedeným vývojovým trendom a predpokladanému úbytku počtu obyvateľov (predpoklad úbytku v celom sledovanom období), ktoré má znaky starnutia na úrovni okresu aplikovateľného aj na úroveň obce je potrebné prispôbiť aj prístup obce Vysoká nad Kysucou k jej občanom a zabezpečiť pre nich také životné podmienky, ktoré budú zohľadňovať ich potreby a požiadavky. Preto by mala obec na základe prognózy pristúpiť k opatreniam, ktoré budú eliminovať prípadné negatívne javy spôsobené znižovaním počtu obyvateľov a jeho starnutím.

1.2.4 Národnostná a náboženská štruktúra obce Vysoká nad Kysucou

Z porovnania obyvateľov obce Vysoká nad Kysucou podľa príslušnosti k národnostným skupinám v roku 2021 vyplýva, že najväčší počet obyvateľov je hlásiacich sa k slovenskej národnosti. Významný podiel obyvateľov sa hlási k národnosti českej a rómskej. Ďalej je tu zastúpenie obyvateľov s národnosťou nemeckou, rusínskou a inou.

Náboženským vyznaním rozumieme účasť obyvateľov na náboženskom živote niektorej cirkvi alebo vzťah k nej. V obci Vysoká nad Kysucou z hľadiska náboženského vierovyznania absolútne prevláda rímskokatolícke náboženstvo s minimálnym zastúpením ostatných náboženstiev a značným podielom obyvateľov bez vyznania, až 5,7 %. K Rímskokatolíckej cirkvi sa hlási 86,66 % obyvateľov obce, čo je pokles oproti roku 2011, kedy RKC bola zastúpená 96,21 %. Z menších cirkví sú v obci najviac zastúpené: Gréckokatolícka cirkev, Evanjelická cirkev augsb. vyznania a Kresťanské zbory na Slovensku.

Tabuľka 2: Obyvatelia obce podľa vierovyznania v roku 2021

Obec	Vysoká nad Kysucou	Evanjelická cirkev meto- distická	0
Náboženské vyznanie		Kresťanské zbory	21
Rímskokatolícka cirkev	2 234	Židovská obec na Sloven- sku	0
Gréckokatolícka cirkev	22	Budhizmus	1
Pravoslávna cirkev	1		0
Evanjelická cirkev augsb. vyznania	18	Islam	1
Reformovaná kresťanská cirkev	10	pohanstvo a prírodné du- chovno	1
Cirkev československá husitská	0	Ostatné nepresne určené kresťanské cirkvi	1
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	3	Iné	4
		Nezistené	107

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky - SODB 2021

1.3 Inovácie, podnikateľské prostredie, vzdelávanie, samospráva

1.3.1 Ekonomika a jej vývoj v obci Vysoká nad Kysucou

Ekonomickú oblasť obce Vysoká nad Kysucou determinuje nastavenie rozpočtu obce, rozsah vlastných príjmov, ale aj ich schopnosť čerpať prostriedky z iných zdrojov, či už štátnych alebo európskych. Zahŕňa ekonomickú aktivitu obyvateľstva v produktívnom veku i podnikateľskú činnosť právnických a fyzických osôb na území obce. Ekonomiku obce Vysoká nad Kysucou a jej stav ovplyvňuje úroveň riadenia samosprávnych orgánov, ktoré podporujú

podnikanie a zamestnanosť, cestovný ruch a celkový hospodársky rast, i aktuálny model regionálnej politiky VÚC. Ekonomická sila obyvateľov je daná prístupnosťou k zamestnaniu a priemernou výškou miezd v regióne.

V obci Vysoká nad Kysucou pôsobí niekoľko významných zamestnávateľov (v rámci okresu Čadca). Sú to najmä A & T Services, s. r. o., ELMS, s. r. o., K-TEN, s. r. o., HANNIBAL, s. r. o.

Tabuľka 3: Najvýznamnejšie podniky v okrese Čadca podľa počtu zamestnancov 2021

Názov	Počet zamestnancov	Činnosť
COOP Jednota Čadca, spotrebné družstvo	1000 - 1999	Maloobchod v nešpecializovaných predajniach najmä s potravinami, nápojmi a tabakom
Kysucká nemocnica s poliklinikou Čadca	500 - 999	Činnosti nemocníc
Hanes Global Supply Chain Slovakia a.s.	500 – 999	Výroba pletených a háčkových pančúch
TI-Hanil Slovakia, s.r.o.	250 - 499	Výroba ostatných dielov a príslušenstva pre motorové vozidlá
Kysucké pekárne, a.s.	200 - 249	Výroba chleba, výroba čerstvého pečiva a koláčov
Eliastechs.r.o.	200 - 249	Subdodávateľ plastových dielov používaných pre časti interiérov ako aj exteriérov automobilov
JJ ELEKTRONIC, s.r.o.	150 - 199	Výroba montovaných elektronických dosiek

Zdroj: finsat.sk

Okrem hore uvedených zamestnávateľov v okrese Čadca obyvatelia obce Vysoká nad Kysucou dochádzajú do zamestnania najmä do žilinských firiem KIA Slovakia a Mobis Slovakia. Vysoká nad Kysucou je úzko prepojená (cez Semeteš a Veľké Rovné) aj s hornopovažskou dolinou, niekoľko obyvateľov tak dochádza za prácou aj do podnikov v Bytči, Žiline a Považskej Bystrici. Podstatná časť obyvateľov cestuje za prácou do Českej republiky, najmä do Rožnova pod Radhoštěm, Zubří a Karolíny, kde nachádza lepšie pracovné aj platové podmienky.

1.3.2 Miera nezamestnanosti a štruktúra EAO okresu Čadca a obce Vysoká nad Kysucou

V okrese Čadca v roku 2011 bola miera evidovanej nezamestnanosti 12,36 %. V tom roku bola miera evidovanej nezamestnanosti v Žilinskom kraji 11,91 % a na Slovensku 13,59 %. V okrese Čadca v roku 2021 bola však miera evidovanej nezamestnanosti už len 5,59 %. V danom roku bola miera evidovanej nezamestnanosti v Žilinskom kraji 5,32 % a

na Slovensku 6,76 %. Miera evidovanej nezamestnanosti má v našom okrese klesajúci charakter, aj napriek čiastočnému zvýšeniu v roku 2020 (okres Čadca 6,95 %), čo bolo dôsledkom pandémie Covid 19. Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Čadca dosahuje zhruba úroveň priemernej miery nezamestnanosti Žilinského kraja, ale je výrazne nižšia ako priemerná miera evidovanej nezamestnanosti v celej Slovenskej republike.

Do konca roku 2028 predpokladáme len malý pokles % miery evidovanej nezamestnanosti, nakoľko zloženie evidovaných nezamestnaných vykazuje veľký podiel nezamestnateľných osôb. Absolútny počet nezamestnaných sa v obci zníži z dôvodu, že sa zníži počet osôb v produktívnom veku a narastie počet osôb v poproduktívnom veku, čím dôjde k poklesu celkového počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov v obci Vysoká nad Kysucou.

Tabuľka 5: Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie v obci Vysoká nad Kysucou v rokoch 2011 - 2022

Obec	Vysoká nad Kysucou
Rok	
2011	182
2012	225
2013	179
2014	144
2015	137

2016	103
2017	82
2018	81
2019	79
2020	99
2021	82
2022	89

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Obrázok 7: Počet uchádzačov o zamestnanie v obci Vysoká nad Kysucou

Na základe údajov z ÚPSVaR a ŠÚ SR o počte nezamestnaných v obci Vysoká nad Kysucou jednoznačne vidno vývoj počtu nezamestnaných. V poslednej dekáde bol najväčší počet nezamestnaných v roku 2012 ako dozvuk finančnej krízy z roku 2008. Od toho roku sa počet nezamestnaných znižoval až v roku 2019 dosiahol hranicu, pod ktorú by zníženie išlo iba o minimálnu hodnotu. Rok 2020 a 2021 vykazuje mierny nárast počtu nezamestnaných z dôvodu pandémie Covid-19. Obec kopíruje vývojové trendy nezamestnanosti SR.

Obrázok 8: Počet uchádzačov o zamestnanie v roku 2021 podľa vekových skupín

Zdroj: UPSVaR

Počet uchádzačov o zamestnanie v roku 2021 zohľadňuje rozloženie počtu uchádzačov najmä v ohrozených skupinách, a to medzi absolventmi (20 až 24 rokov) a medzi staršími vekovými skupinami (50 až 59 rokov).

1.3.3 Trh práce a podmienky na podnikanie v obci Vysoká nad Kysucou

Trh práce je miestom, kde sa stretáva dopyt po práci zo strany potenciálnych zamestnávateľov s ponukou práce, ktorú predstavujú jednotlivci uchádzači o zamestnanie, pričom predmetom kúpy a predaja nie sú jednotlivé osoby, ale ich pracovná sila.

Podnikateľským prostredím môžeme označiť všetko, čo obklopuje a ovplyvňuje podnikateľské subjekty. Je to prostredie, ktoré je prepojené s prostredím konkurenčným. Podnikateľské prostredie je ovplyvnené hospodárskymi, politickými, inštitucionálnymi, právnymi, technologickými, sociálnymi a etickými podmienkami, v ktorých sa uskutočňuje podnikateľský proces, čiže proces formovania podnikateľských subjektov a vykonávanie ich podnikateľskej činnosti.

Ekonomika regiónu Kysuce je sústredená najmä v mestách a ich okolí v línii rozvojových osí. Z hľadiska počtu podnikov na tisíc obyvateľov nedosahuje región Kysúc priemer Žilinského samosprávneho kraja, viac sa k nemu približuje okres Čadca. Nadpriemerný počet podnikov nad tisíc obyvateľov voči Žilinskému samosprávnemu kraju je v stavebníctve. Situovanie regiónu na rozvojovej osi prvej úrovne tiež dáva dobré predpoklady rozvoju obchodu, dopravy a skladovania. Dobrú tradíciu má tiež strojársky priemysel. Najväčší zamestnávatelia majú naviazanú svoju výrobu najmä na subdodávky pre automobilový priemysel. Počty podnikov v odvetví odborné, vedecké a technické činnosti nedosahujú priemer kraja. V regióne nemá sídlo žiadna vysoká škola, čo limituje potenciál pre rozvoj výskumu a inovácií. Veľkostne ide najmä o malé a stredné podnikateľské subjekty.

Na území obce pôsobia viaceré podnikateľské subjekty, v ktorých zamestnanie našli aj jeho obyvatelia. Obyvatelia obce Vysoká nad Kysucou pôsobia najmä v odvetviach stavebníctva, strojárstva, drevospracujúceho priemyslu, poľnohospodárskej výroby a tranzitnej prepravy, gastronómické služby, obchod. Podnikateľské prostredie je teda tvorené veľmi rôznorodo, prevažne malými a strednými podnikmi, v rámci možností, ktoré ponúka daný mikroregión. Ekonomická situácia v obci sa zlepšuje, jej stav je odrazom oživenia daného mikroregiónu, nie však priamo ekonomiky obce.

Aj keď miestne podnikateľské subjekty v rámci daného územia zamestnávajú viacerých obyvateľov, ich stav vôbec nepostačuje na absorbovanie miestnej ponuky pracovných síl.

Väčšina ekonomicky aktívneho obyvateľstva z obce odchádza za prácou do okolitých obcí, či miest Čadca, Žilina, Bytča, Rožnov pod Radhoštěm.

V okrese Čadca bola v roku 2010 priemerná nominálna mzda zamestnanca 611 EUR. V roku 2020 to bolo 1042 EUR. Čo bolo oproti priemernej mesačnej nominálnej mzdy zamestnanca v roku 2020 v ŽSK (1229 EUR) aj v SR (1324 EUR) menej.

Obrázok 9: Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v okrese Čadca

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Voči priemeru ŽSK má okres Čadca percentuálne viac podnikov najmä v odvetviach stavebníctvo a veľkoobchod a maloobchod a mierne vyšší podiel tiež v priemyselnej výrobe, kým podiel odvetví pôdohospodárstva a odborných, vedeckých a technických činností je v okrese naopak percentuálne nižší, než je priemer kraja.

Tabuľka 6:Štruktúra zamestnancov podľa zamestnania v roku 2019

Okres	Celkem	Zákonnodarcovia, riadiaci pracovníci	Špecialisti	Technici a odborní pracovníci	Administratívni pracovníci
Čadca	18 333	542	542	1 997	991
Žilinský kraj	210 061	10 955	10 955	24 831	13 597

Okres	Pracovníci v službách a obchode	Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve	Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci	Operátori a montérystrojov a zariadení	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci
Čadca	2 758	31	1 231	1 931	1 933
Žilinský kraj	23 407	710	21 995	26 389	14 241

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

1.3.4 Školstvo na území obce

Základná škola s materskou školou E. A. Cernana Vysoká nad Kysucou

V obci Vysoká nad Kysucou je zastúpené základné a materské školstvo v dostatočnej miere, ktoré je potrebné len mierne modifikovať. Materská škola je v zriaďovateľskej pôsobnosti obce.

Základná škola v obci Vysoká nad Kysucou bola slávnostne otvorená 16. septembra 1961. Pomenovanie Základná škola E. A. Cernana nesie po americkom kozmonautovi, ktorého starí rodičia pochádzajú z obce Vysoká nad Kysucou. Čestný názov bol základnej škole pridelený v roku 1994 pri druhej návšteve kozmonauta v obci. 1. január 1993 poznamenal dejiny školy vznik samostatného štátu - Slovenskej republiky.

V časti obce Vysoká nad Kysucou bola v roku 1973 zriadená Základná škola Horný Kelčov. Základná škola Horný Kelčov mala vysoký kredit aj pre bohatú mimoškolskú činnosť akou bol detský folklórny súbor Kelčovan, ktorý viedli manželia Kužmovci. Počet žiakov v tejto škole klesal a bol počas školského roka mierne pohyblivý z dôvodu migrácie detí z detského domova, ktorý sa nachádza tejto časti obce Vyšný Kelčov. V záujme konsolidácie verejných financií od 1. septembra 2014 bola ZŠ Horný Kelčov zrušená a jej žiaci začali navštevovať Základnú školu v centre obce Vysoká nad Kysucou alebo vo vedľajšej obci Makov.

Dňa 1. septembra 2014 bola obcou Vysoká nad Kysucou zriadená Základná škola s materskou školou E. A. Cernana. Súčasťou ZŠ s MŠ E. A. Cernana sú subjekty: Základná škola E. A. Cernana, Elokované pracovisko Vyšný Kelčov, Elokované pracovisko Ústredie, ŠKD Ústredie, ŠKD Vyšný Kelčov, ŠJ Ústredie a ŠJ Vyšný Kelčov.

V materskej škole bolo v roku 2020 zapísaných 71 detí a v roku 2021 zapísaných 69 detí. Vývoj ich počtu odpovedá demografickému vývoju v obci. V šk. roku 2022/2023 navštevovalo MŠ 79 detí, zaradených do 4 samostatných tried. Zápisu do 1. ročníka sa zúčastnilo 18 detí. Materská škola Vysoká nad Kysucou je trojdielna. Dve triedy sú umiestnené v účelovej budove vo Vyskej nad Kysucou pri ZŠ s dobrými priestorovými podmienkami. Poskytujú deťom celodennú výchovu a vzdelávanie. Tretia trieda materskej školy - alokovaná, je umiestnená v areáli Základnej školy Horný Kelčov. Veľkosť a rozloženie jednotlivých tried a príslušných priestorov plne rešpektuje vekové osobitosti detí, poskytuje dostatok priestoru pre hravé edukačné aktivity. Každá trieda má zriadené estetické hravé a pracovné kútiky, ako aj priestor pre spoločné aktivity a hry detí. Materiálne vybavenie sa v rámci finančných možností neustále dopĺňa. Súčasťou materskej školy je aj veľká záhrada s detským ihriskom.

Vzdelávanie, ktoré zabezpečujú školské zariadenia prešlo výraznými zmenami, a to najmä vďaka úspešným projektom. V roku 2010 bola rekonštruovaná a modernizovaná budova MŠ v centre obce. Kapacita Materskej školy je takmer každoročne naplnená. Jej bránami za jej existenciu prešlo mnoho detí. Po prenesení kompetencií v oblasti školstva a fiškálnej decentralizácie je povinnosťou obce Vysoká nad Kysucou riešiť mnohé otázky zabezpečenia financovania a prevádzky Základnej školy s materskou školou E. A. Cernana, vrátane ich rekonštrukcií, opráv a údržby, ako aj jej alokovaných pracovísk v miestnej časti obce Vysoká nad Kysucou Horný Kelčov.

Základná škola je plno organizovaná a v školskom roku 2021/2022 ju navštevuje 194 žiakov, v školskom roku 2022/2023 ju navštevovalo 199 žiakov. Vnútorne sa člení na I. a II. stupeň, pričom počet tried na I. stupni je 5 tried a na II. stupni 5 tried.

Súčasťou Základnej školy s materskou školou E. A. Cernana je aj žiacka knižnica. Žiaci Základnej školy s materskou školou E. A. Cernana využívajú Centrum voľného času, ktoré ponúka 13 krúžkov, ktoré navštevuje 198 žiakov. Školský klub tvoria 3 triedy so 75 žiakmi.

Súčasná budova základnej školy je postavená v centre obce pri miestnej komunikácii v rozľahlom školskom areáli s množstvom zelene. Jej učebne, pracovne a ďalšie priestory sú umiestnené v jednej budove. Budova ZŠ E. A. Cernana prešla rekonštrukciou, kde sa odstraňoval havarijný stav. V rokoch 2011 až 2013 tu bola vybudovaná nová strecha, vymenené okná, zrekonštruované toalety a v roku 2014 budova základnej školy dostala nový vzhľad vďaka novej izolačnej fasáde. V roku 2022-23 bola pri ZŠ postavená budova telocvične, ktorá dlhé roky tejto ZŠ chýbala.

Tabuľka 7: Školské zariadenia v obci Vysoká nad Kysucou roku 2022

Obec	Vysoká nad Kysucou
Materské školy Alokované pracoviská	1
Materské školy - deti	79
Základné školy (1. - 4. roč.)	0
Základné školy (1. - 4. roč.) žiaci	0
Základné školy (1. - 9. roč.)	1
Základné školy (1. - 9. roč.) žiaci	199
Základné umelecké školy - štátne	0
Základné umelecké školy - žiaci	0

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Obrázok 10: Vývoj počtu žiakov MŠ v obci Vysoká nad Kysucou

Obrázok 11: Vývoj počtu žiakov ZŠ v obci Vysoká nad Kysucou

Stredné školstvo nie je priamo na území obce zastúpené. Študenti dochádzajú na stredné školy a gymnáziá najviac do Turzovky, Čadce a menej do Kysuckého Nového Mesta a Žiliny. Malá časť stredoškolákov dochádza do školy do iného mesta na Slovensku a malá časť do miest v českom prihraničí.

Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva patrí medzi kultúrne znaky obyvateľstva. Vzdelanie je odrazom kultúrnej vyspelosti každej spoločnosti, odráža celkové ekonomické, hospodárske a sociálne pomery krajiny. Vzdelanie dáva základy všetkého, čo ľudstvo objavilo, vymyslelo, vytvorilo, či objaví, vymyslí a vytvorí v budúcnosti.

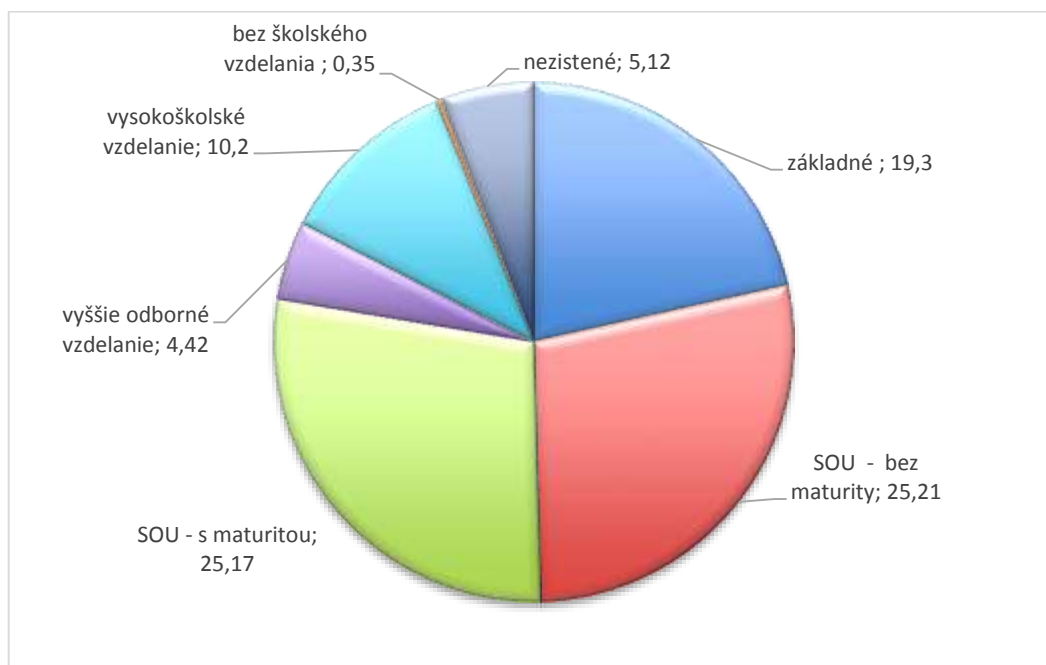
Trend vývoja štruktúry obyvateľstva obce Vysoká nad Kysucou podľa vzdelania na základe štatistických údajov zo sčítania obyvateľstva v roku 2021, v porovnaní s rokom 2001 a 2011, je charakteristický úbytkom počtu obyvateľov bez vzdelania (prirodzené vymieranie) a s dosiahnutým základným vzdelaním. Naopak, v roku 2021 bol v obci zrejmy nárast počtu obyvateľov s dosiahnutým učňovským vzdelaním bez maturity, úplným stredným odborným vzdelaním s maturitou, stredným odborným vzdelaním bez maturity a vysokoškolským vzdelaním. Vývojový trend zvyšovania vzdelanostnej úrovne obyvateľstva je zrejmy a spôsobený aj zmenou jeho hospodárskej štruktúry. V porovnaní s priemerom Slovenskej republiky obce (Kysúc) hlboko zaostávajú v zastúpení vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva.

Tabuľka 8: Vzdelanostná štruktúra obyvateľov obce Vysoká nad Kysucou v roku 2021

Obec	Vysoká nad Kysucou	
Vzdelanie	Celkový počet	%
základné	499	19,36
stredné odborné (učňovské) - bez maturity	650	25,21
úplné stredné odborné - s maturitou	649	25,17
vyššie odborné vzdelanie	114	4,42
vysokoškolské vzdelanie	263	10,2
bez školského vzdelania	9	0,35
nezistené	132	5,12

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky - SODB 2021

Obrázok 12: Vzdelanostná štruktúra obyvateľov Vysoká nad Kysucou roku 2021

1.3.5 Samospráva obce Vysoká nad Kysucou

Orgány obce tvorí starosta obce a obecné zastupiteľstvo. Predstaviteľom obce a najvyšším výkonným orgánom obce je starosta. Funkcia starostu je verejná funkcia a funkcia monokratická. Volia ho obyvatelia obce v priamych voľbách na štyri roky. Má samostatné a nezávislé postavenie, ktoré vyplýva zo zákona.

Obecné zastupiteľstvo je zastupiteľský zbor obce zložený z poslancov zvolených v priamych voľbách obyvateľmi obce na štyri roky. Počet poslancov na celé volebné obdobie určí pred voľbami obecné zastupiteľstvo podľa počtu obyvateľov obce. Obec Vysoká nad Kysucou má 9 poslancov.

V zmysle § 14 ods. 1 zákona č. 369/90 Zb. o obecnom zriadení môže obecné zastupiteľstvo zriadiť obecnú radu. Obecná rada je zložená z poslancov obecného zastupiteľstva, ktorých volí obecné zastupiteľstvo na celé funkčné obdobie. Obec Vysoká nad Kysucou nemá zriadenú obecnú radu.

1.3.6 Prehľad kompetencií obecných úradov

Obce spravujú svoje teritórium na základe originálnych a prenesených kompetencií. Jedná sa o matriku, správu majetku, správu volieb, odpadové hospodárstvo, ochranu životného prostredia, sociálne záležitosti a ochranu detí, ochranu zdravia, školskú správu, bytovú politiku, starostlivosť o verejné priestranstvá, územné plánovanie, kultúru a šport. V súčasnosti obce časť svojej agendy prenášajú do on line priestoru pre elektronické spracovanie.

1.3.7 Územné plánovanie obce Vysoká nad Kysucou

Územným plánovaním sa sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia obce. Určujú sa jeho zásady, navrhuje sa vecná a časová koordinácia činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno-historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípmi jeho trvalo udržateľného rozvoja. Územné plánovanie utvára predpoklady pre trvalý súlad všetkých činností na jeho území s osobitným zreteľom na starostlivosť o životné prostredie, dosiahnutie ekologickej rovnováhy a zabezpečenia jeho trvalo udržateľného rozvoja, pre šetrné využívanie prírodných zdrojov a pre zachovanie prírodných, civilizačných a kultúrnych hodnôt.

Cieľom územného plánovania je prostredníctvom sústavného a komplexného riešenia priestorového usporiadania územia a funkčného využitia územia obce vytvárať predpoklady jeho trvalo udržateľného rozvoja. Územným plánovaním sa vo verejnom záujme určuje hospodárne využitie zastavaného územia obce a chráni nezastavané územie. Orgány územného plánovania obce tak premietajú konkrétne zámery do územia a koordinujú ich verejné záujmy.

Výsledkom územného plánovania obce je územný plán. Územný plán je podmienkou získania finančnej podpory na rozvojové procesy a poskytuje isté záruky pre investičné činnosti. Z dôvodov požiadavky efektívneho využitia zdrojov býva možnosť získania dotácií a grantov podmienená existenciou územného plánu a hlavne obsiahnutím daných zámerov v ňom.

Územný plán priťahuje súkromné investície a teda aj vo vzťahu k potenciálnym investorom je spracovaný územný plán signálom, že to samospráva so svojim rozvojom „myslí vážne“. Navyše, investičný vstup do územia s jasne stanovenými pravidlami, ktoré môže garantovať len územný plán, sa spája s omnoho menším rizikom.

Bez územného plánu je rozvoj každej samosprávy nekonceptný a zložitý. Rozvoj daného územia bez územného plánu prakticky nie je možný, a to nielen v rámci regiónov, ale hlavne v mestách a vo väčších obciach, ktorým spracovanie územného plánu nariaďuje zákon.

Nahrádzanie plánu územným rozhodovaním je administratívne náročné a už vôbec nemožno pri použití tohto postupu hovoriť o koncepčnom a efektívnom využívaní územia. Takto sa môže stať, že pozemky v atraktívnej lokalite obce sa zlým rozhodnutím využijú na nevhodné účely a stavby, ktoré budú hyzdiť prostredie alebo brániť jeho ďalšiemu rozvoju.

Obec Vysoká nad Kysucou sa riadi schváleným územným plánom z roku 2007 a jeho posledným dodatkom č. 1 z roku 2019.

1.4 Životné prostredie

1.4.1 Geologické, geomorfologické a pedologické pomery obce Vysoká nad Kysucou

Kataster obce Vysoká nad Kysucou má rozlohu cca 43 870 416 m² a skladá sa zo štyroch hlavných územných častí Centrum, Horný Kelčov, Nižný Kelčov a Semeteš a z veľkého množstva rozptýlených horských osád a placov, ktoré sú pre túto obec typické. Nadmorská výška obce sa pohybuje v intervale od 543 m. n. m. (centrum obce) do 925,5 m. n. m. (Vrchtretina).

Katastrálne územie Vysoká nad Kysucou spadá do dvoch orografických celkov: Javorníkov a Turzovskej vrchoviny. Obidve pohoria sú vybudované tret'ohornými flyšovými horninami stredného až vrchného eocénu, tzv. zlínskymi vrstvami račianskej jednotky magurského flyšu. Tieto sú v podstate zložené z ílovcov a pieskovcov, ktoré sa striedajú v mocných súvrstviach v podobe predĺžených pásov. Sliezska jednotka má príkrovový charakter a je tvorená pieskovecami a ílovcami, pieskovce sú miestami hrubozrnné.

Prevažná časť obce je budovaná magurskou jednotkou, patriacou do vnútornej časti flyšového pásma. Zo štyroch nad sebou ležiacich čiastkových príkrovov sa na stavbe celých Kysúc podieľajú hlavne dva, predstavované jednotkami račianskou - tá zasahuje i na územie obce a bystrickou. Typickým znakom pre ňu sú mohutné pieskovcové polohy (vrstvy), ktoré sa výrazne odrazili aj na morfológii územia.

Geomorfologická tvárnosť územia obce Vysoká nad Kysucou odzrkadľuje jednak petrografické zloženie jednotlivých štruktúr územia, tektonickú stavbu i eróžno-denudačné procesy, ktoré sa v tejto oblasti uplatňovali po ukončení alpínskeho vrásnenia až po súčasnosť. Územie obce, ktoré je budované flyšovým pásmom má hladko modelované tvary.

Podľa geomorfologického členenia patrí územie do podsústavy Karpát, provincie Vonkajšie Západné Karpaty a oblasti Slovensko - moravské Karpaty a Západné Beskydy. Petrografická stavba podnietila hornatinový a vrchovinový reliéf a reliéf erózných brázd. Tvary sú modelované hladko,

dominujú pásma chrbtov, miestami rozčlenenými priečnymi dolinami. Medzi typické javy na Kysuciach patria zosuvy, vyskytujúce sa viac menej na celom území flyšového pásma. Najvyššou kótou katastrálneho územia obce je Vrchtretina (Javorníky) s výškou 925,5 m. n. m..

Rieka Kysuca, pretekajúca v západno-východnom smere rozčlenila územie obce na dve časti s jednou pozdĺžnou dolinou. Typické flyšové erózne brázdy vytvorené miestnymi potokmi možno vidieť i v južnej časti obce, ktorú tvorí celok Javorníky. Medzi typické javy na Kysuciach patria zosuvy, ktoré je možno vidieť v ktorejkoľvek časti obce. Medzi historické antropogénne tvary územia obce patria i tzv. medze, ktoré vznikli intenzívnym obhospodarovaním parciel vo vertikálne náročnom teréne. Časť z nich bola v čase kolektivizácie poľnohospodárstva rozoraná.

Pôdny kryt územia sa diferencuje najmä pod vplyvom klimatických a hydrologicko-substráto-geomorfologických pomerov. Klimatické pomery, predovšetkým pokles teploty vzduchu a pribúdanie zrážok s nadmorskou výškou, členia pôdny kryt zonálne. Vertikálna zonálnosť pôdneho krytu je typická pre všetky horské oblasti a prejavuje sa zákonitou zmenou pôdnych typov a subtypov od úpätia po vrcholové časti pohorí.

V rámci vertikálnej zonálnosti pôdneho krytu najnižšie pásmo tvoria nasýtené až nenasýtené hnedé lesné pôdy, ktoré siahajú zhruba do nadmorskej výšky 600 - 700 m. Vo vyšších polohách dominujú hnedé lesné pôdy nenasýtené. Hydrologické pomery ovplyvňujú formovanie pôdneho krytu, najmä na riečnych nivách, kde sa periodicky uplatňuje vplyv povodňových a poriečnych podzemných vôd. Podzemná voda ovplyvňuje trvalo pôdotvorný proces aj mimo riečnych nív, najmä v terénnych depresiách a v oblasti pramenísk.

Vplyvom veľkého množstva zrážok a nízkej priepustnosti podložia značná časť pôd má nepriaznivý vodný režim s dlhodobým alebo sezónnym prevlhčením a s výraznými znakmi procesov oglejenia. Typická je pre pôdy Kysúc skeletnatosť. Z hľadiska stupňa skeletnatosti môžeme pôdy zaradiť medzi stredne skeletnaté pôdy. Celková hĺbka pôdy v horských oblastiach je do 30 cm, v údolí je stredne hlboká s hĺbkou 30 - 100 cm.

1.4.2 Klimatické pomery

Základný vplyv na klimatické pomery v obci Vysoká nad Kysucou má geografická poloha, nadmorská výška a prevládajúce prúdenie vzduchu. Klímu výrazne ovplyvňuje dolinová poloha obce, výškové rozpätie medzi dnom obce a jej horskou obrubou a orientácia doliny v smere prevládajúcich vetrov. V horskej obrube obce pribúda oblačnosť. Osobitne charakteristické je klesanie teploty a pribúdanie množstva zrážok s výškou. Dno obce má naopak výraznejšie teplotné a zrážkové rozdiely medzi letným a zimným obdobím a vyznačuje sa veľkým počtom dní s teplotnou inverziou.

Klimaticky patrí územie obce do chladnej klimatickej oblasti (nad 600 m n. m.). Ubúdanie teploty s výškou udáva ročný teplotný gradient, ktorý v priemere dosahuje hodnotu 0,6°C na každých 100 m výšky. Maximum teploty v roku pripadá na júl a minimum na január. Priemerné teploty najteplejšieho mesiaca (júla) sú 12 - 16 °C, najchladnejšieho mesiaca (január) do -7 °C. Dĺžka snehovej prikrývky je podľa nadmorskej výšky a expozície od 90 - 120 dní.

Celé územie Kysúc, a teda aj Vysokej nad Kysucou, vzhľadom na náveternú polohu patrí medzi tzv. „mokré kúty Slovenska“. Priemerný ročný úhrn zrážok je 800 - 900 mm, v najvyšších polohách Javorníkov dosahujú zrážky až 1 200 mm. Obdobie s nočnými prízemnými mrazíkmi sa začína v prvej polovici mesiaca október. V obci je najväčšia oblačnosť okolo 70 % v zime vplyvom častej hmly. Najmenšia oblačnosť je koncom leta a začiatkom jesene - 55 %. Oblačnosť vzrastá od septembra do decembra a potom klesá do augusta. Najväčší počet jasných dní je v auguste, minimum pripadá na mesiac október.

Zrážky majú zo všetkých klimatických prvkov najpremenlivejší charakter. Zrážok je dostatok a sú pomerne rovnomerne rozložené počas roka. Pomer medzi najsuchším a najvlhším mesiacom je 1:2. Miestne rozdiely v zrážkových úhrnoch vyplývajú z nadmorskej výšky a expozície voči prevládajúcemu smeru vetra. S výškou pribúda v priemere na každých 100 m 60 - 80 mm zrážok. Najvyššie denné úhrny zrážok sa najčastejšie vyskytujú v období letných búrok. Sú to výdatné lejaky, obyčajne sprevádzané elektrickými výbojmi a hrmením. Najvyššie denné úhrny zrážok sa najčastejšie vyskytujú v mesiacoch jún, júl a august. V zimnom období klesá výdatnosť zrážok, zrážky padajú prevažne v pevnom skupenstve a vytvárajú snehovú pokrývku. Prvé dni so snežením pripadajú priemerne na koniec mesiaca október, prípadne na začiatok mesiaca november. Posledné dni so snežením sa môžu v obci vyskytnúť ešte koncom apríla, resp. začiatkom mája. Dĺžka obdobia so snehovou pokrývkou závisí najmä od nadmorskej výšky. Snehová pokrývka trvá 90 dní, v horskej obrube sa v priemere sneh udržiava až 110 dní, pričom maximálnu výšku dosahuje v januári. Výška aj dĺžka snehovej pokrývky sa v dôsledku globálneho otepľovania a klimatických zmien zmenšuje.

Vietor patrí medzi najdôležitejšie klimatické prvky, lebo je „nositeľom počasia“. Veterné pomery sú podmienené jednak všeobecnou cirkuláciou ovzdušia, jednak orografickými pomermi. Oblasť je vcelku veterná, najviac veterných dní sa vyskytuje na jar, najmenej veterné je jesenné obdobie. Cez deň je najzriedkavejšie bezvetrie v prvých poludňajších hodinách a najčastejšie v nočných a skorých ranných hodinách.

1.4.3 Hydrologické pomery na území obce Vysoká nad Kysucou

Na území obce Vysoká nad Kysucou je najvýznamnejším vodným tokom rieka Kysuca, do ktorej sa vlievajú všetky menšie, či väčšie potoky v oblasti. Kysuca je typickou riekou v horskej oblasti so snehovo-dažďovým typom odtoku. Pramení pod vrchom Hričovec v katastrálnom území obce Makov, vlieva sa do rieky Váh pri Žiline a patrí do úmoria Čierneho mora. Celková dĺžka toku je 66,6 km, plocha povodia je asi 1 053 km².

Najvýznamnejším prítokom rieky Kysuce v obci je Kelčovanka. Ďalšími prítokmi sú miestne potoky Varechovský potok, Škradňanský potok, Jedľovnícky potok, Janetkovský potok, Farský potok, Rekšovský potok a Gajdicovský potok. Sezónne sú zavodňované i tzv. jarky, ktoré slúžia na odvodnenie určitých plôch územia počas dažďov.

Na vodu sú najbohatšie mesiace marec a apríl a najmenej vody majú toky v septembri. Zreteľný pokles prietokov je aj v mesiaci január a zvýšenie v mesiacoch jún a júl. Takýto režim odtoku je charakteristický pre vyššie položené stredohorské oblasti Slovenska, medzi ktoré patrí aj povodie rieky Kysuce.

1.4.4 Flóra a fauna obce Vysoká nad Kysucou

Charakter rastlínstva je ovplyvnený geologickým podložím, ktoré vytvára podmienky najmä pre acidofilnú vegetáciu, pričom územie patrí do oblasti Západokarpatskej kveteny. Klíma a nadmorská výška ovplyvňujú vegetáciu vertikálne, v oblasti je podhorského až horského charakteru. Podľa fytogeografického členenia Slovenska patrí územie obce Vysoká nad Kysucou do oblasti Západobeskydskej flóry.

Lesy tvoria krásny prírodný rámec obce Vysoká nad Kysucou priam volajú turistov i cyklistov, alebo dokonca lyžiarov na bežkách, zdolať ich oblé hrebene. Väčšinu územia obce Vysoká nad Kysucou pokrývali v minulosti bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy, pričom lesnatosť bola takmer 100%, a to do nadmorskej výšky takmer 800 m n. m.. V súčasnosti najväčšiu plochu z lesných spoločenstiev zaberajú nepôvodné smrečiny. To sa pri výsadbe nových lesných spoločenstiev po ťažbe mení. Sadia sa zmiešané lesné porasty. Krovinná etáž v lesoch nie je vyvinutá, prípadne sú zastúpené ojedinele druhy ako napr. zemolez obyčajný, ostružina malinová, ostružina krovitá, lieska obyčajná, trnka obyčajná a pod.. V bylinnej etáži rastú predovšetkým kyslomilné druhy smrečín ako napr. brusnica čučoriedková, plúcnik tmavý, prvosienka vyššia, veternica hájna, jahoda obyčajná či slezinovka striedavolistá

Na území obce rastú viaceré chránené a vzácne druhy rastlín, s ktorými sa môžeme stretnúť najmä v lesoch a na podmáčaných lúkach. Z takýchto druhov rastlín tu patria napr. vstavač mužský, plavúň obyčajný, vemeník dvojlistý, kruštík širokolistý, bradáčik vajcovitý, prstnatec bazový, pavstavač hlavatý či prstnatec májový.

Priaznivé prírodné podmienky (najmä dostatok zrážok), veľké plošné zastúpenie lesov a dobrá zachovanosť niektorých lúk a pasienkov sú na území obce predpokladom pestrého spektra rôznych druhov lesných i lúčnych húb. K najbežnejšie a najčastejšie zbieraným hribov patrí hrib smrekový, suchohrib hnedý, kozák brezový, kozák osikový, hrib zrnitohlúbikový či masliak obyčajný.

Živočíšne spoločenstvá majú na území obce Vysoká nad Kysucou charakter Západokarpatskej podhorskej a horskej fauny. Na území obce teda dominujú lesné, lúčne a pasienkové spoločenstvá, ktoré osídľujú živočíšne druhy viazané na tieto biotopy. K pretváraní týchto biotopov prispela najmä v poslednej dobe ľudská činnosť, ktorá mnohé pôvodné biotopy zničila, zmenila, alebo nahradila novými a živočíchy sa museli týmto zmenám prispôbiť. Na území obce sú zastúpené tieto biotopy: biotop lesov a krovín, biotop polí, lúk, pasienkov a kultúrnych polí, biotop stojatých a tečúcich vôd a biotop ľudských sídel.

Územie obce Vysoká nad Kysucou je o to významnejšie, že tvorí okrajovú hranicu rozšírenia mnohých vzácnych a chránených druhov živočíchov, medzi ktoré patria napr. mlok obyčajný, skokan hnedý, užovka obojková, vlk dravý, medveď hnedý, vydra riečna či rôzne druhy drobných zemných cicavcov.

1.4.5 Ochrana životného prostredia

Na území okresu Čadca sa nenachádza žiaden národný park. Na jeho území sa nachádza chránená krajinná oblasť Kysuce, ktorá v okrese Čadca pozostáva z dvoch samostatných častí, a to západnej Javorníckej a východnej Beskydskej. Do beskydskej časti malou mierou zasahuje aj Chránené vtáčie územie Malá Fatra, ktoré je súčasťou NP Malá Fatra a Chránené vtáčie územie Horná Orava, ktoré je súčasťou Chránenej krajinnéj oblasti Horná Orava.

Na území okresu sa taktiež nachádza 16 maloplošných chránených území a 12 území európskeho významu. Celková plocha veľkoplošných chránených území je 552,10 km², čo je cca 72,6 % podiel na celkovej rozlohe okresu.

Tabuľka 9: Maloplošné chránené územia v okrese Čadca

Kategória	Názov chráneného územia	Stupeň ochrany	Celková	Výmera (ha)	
				Ochranné pásmo	Z toho v okrese
Maloplošné chránené územia v okrese Čadca					
NPR	Malý Polom, Veľká Rača, Veľký Javorník	5	413,05	281,77	197

PR	Hričovec, Klokočovské skálie, Klubinský potok, Polková, Veľký Polom, Zajačková lúka	5,4	84,71	-	-
PP	Bukovský prameň, Korniansky ropný prameň, Megoňky, Vojtovský prameň, Vychylovské prahy, Vychylovské skálie	5,4	27,46	-	0,03
CHA	Chmúra	4	0,41	-	-
Spolu v okrese			525,63	281,77	197,03

Zdroj: SAŽP

Vďaka zachovalým prírodným, krajinárskym a estetickým hodnotám bolo neurbanizované územie Vysokej nad Kysucou začlenené do CHKO Kysuce. Účelom vyhlásenia je zveľaďovanie prírodných hodnôt a krajiny s rozptýlením osídlením, zabezpečenie optimálneho využívania územia so zreteľom na kultúrny, vedecký, vodohospodársky, ekonomický a zdravotno-rekreačný význam.

Pri zabezpečovaní primárnych a sekundárnych potrieb človeka veľmi často dochádza k narušeniu alebo k ničeniu prírody a celého životného prostredia. Človek nemá žiadne právo na ničenie diela, ktoré sám nevytvoril, má však povinnosť napraviť všetko to, čo za dlhé roky zničil, aby v dôsledku jeho konania nedošlo k ekologickej kríze, tzn. k extrémnemu stavu, pri ktorom dochádza k zrúteniu prírodných ekosystémov, k zlyhaniu zdrojov potravín, k vyčerpaniu zdrojov biosféry a nakoniec k zániku celých spoločenstiev vrátane človeka.

Základnou úlohou obce a jeho obyvateľov z hľadiska zabezpečenia trvalej prosperity je doceliť vysokú kvalitu základných zložiek životného prostredia - ovzdušia, vody, pôdy, horninového prostredia a organizmov, čoho predpokladom je minimalizácia negatívnych vplyvov a garancia funkčných a efektívnych systémov na ich ochranu a využívanie, riadených štátnym i podnikateľským sektorom.

K vážnym poškodzovateľom životného prostredia patrí bez pochyb drastický úbytok lesných porastov, a to nielen na území obce, ale na celom území našej planéty. Tonná už dnes za následok nevyčísliteľné škody. Ťažba dreva zásadne mení krajinný ráz celej krajiny a aj samotné zloženie lesa. Ťažba dreva predstavuje nezvratný proces a zároveň jeden z najvážnejších zásahov a vplyvov na životné prostredie. Prirodzený les sa nedá ničím nahradiť, a aj napriek tomu sa v ťažbe a devastácii lesov naďalej pokračuje. Pri súčasnom tempe ťažby drevnej hmoty spolu s nadmerným znečisťovaním ovzdušia môžu lesy úplne zmiznúť z povrchu

Zeme už za 50 až 90 rokov - stav prinajmenej alarmujúci. S tým súvisí úbytok spodnej vody, presušanie krajiny a nerovnomerne rozložená zrážková činnosť v území (striedanie dlhých suchých období s nárazovými búrkami). Porušenie malého vodného cyklu – nezadržanie vody v krajine „tam kde spadne“, bude mať pre obyvateľov planéty nenapraviteľné škody.

Kvalite životného prostredia neprispievajú chátrajúce hospodárske objekty, staré drevené prístavby a oplotenia, neupravené dvory, chátrajúce rodinné domy a veľké betónové plochy pre parkovanie aut v záhradách.

1.4.6 Kvalita ovzdušia

Najväčším znečisťovateľom ovzdušia v zimnom období sú domácnosti, ktoré zabezpečujú svoje vykurovanie tuhými palivami. K devastácii životného prostredia prispievajú aj čierne skládky, nedoregulované vodné toky a samotní občania, ktorí sa podieľajú podstatnou mierou na vzhľade a estetike samotnej obce. Rozvinutím osvetly medzi občanmi sa časom môže zmeniť prístup k životnému prostrediu v rámci spomínanej obce.

Obec Vysoká nad Kysucou leží mimo záujmov väčších priemyselných výrobcov. Z tohto dôvodu môžeme konštatovať, že v katastrálnom území obce sa nenachádza veľký znečisťovateľ ovzdušia. V súčasnosti sa stav ovzdušia obce zlepšil, čo je zrejmé i pohľadom - samosprávy najmä v zimnom období už nie sú pri pohľade z vyvýšeného miesta zahalené do smogového oblaku. Najväčšími lokálnymi znečisťovateľmi ovzdušia sú kotle na tuhé palivo v rodinných domoch.

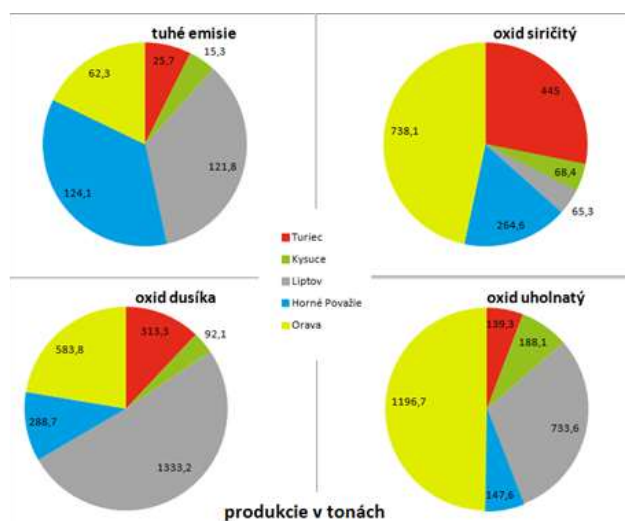
Pripojenosť bytových jednotiek (IBV a HBV) na plyn je v obci 25,38 %. Veľa týchto bytov, hlavne v rodinných domoch využíva iný spôsob zabezpečenia tepla a teplej vody, najmä tuhé paliva. Kúrenie elektrickou energiou vyžíva 2,66 % bytov a primárne kúrenie tuhým palivom využíva až 60,77 % bytov. Do celkového množstva znečisťujúcich látok v ovzduší v obci výrazne prispieva presah z blízkych priemyselných a ťažobných oblastí z Poľska a Českej republiky.

Celkovo môžeme konštatovať, že stav ovzdušia v rámci obce je uspokojivý s tendenciou sústavného znižovania nežiaducich faktorov. Najväčším znečisťovateľom ovzdušia v zimnom období sú domácnosti, ktoré zabezpečujú svoje vykurovanie tuhými palivami. K devastácii životného prostredia prispievajú aj čierne skládky, nedoregulované vodné toky a samotní občania, ktorí sa podieľajú podstatnou mierou na vzhľade a estetike samotnej obce. Rozvinutím

osvety medzi občanmi sa časom môže zmeniť prístup k životnému prostrediu v rámci spomínanej obce.

Kvalite životného prostredia neprispievajú chátrajúce hospodárske objekty, staré drevené prístavby a oplotenia, neupravené dvory, chátrajúce rodinné domy a veľké betónové plochy pre parkovanie aut v záhradách.

Obrázok14: Emisie základných znečisťujúcich látok ŽK v roku 2018

Zdroj: Datacube.statistics.sk, vlastné spracovanie, 2021

Významným krokom v oblasti životného prostredia na území obce je potreba intenzívnejšieho zavádzania obnoviteľných zdrojov energie, teda nefosílnych zdrojov energie, ktorých energetický potenciál sa trvalo obnovuje prírodnými procesmi alebo činnosťou ľudí. Ide o zdroje ako vodná energia, slnečná energia, veterná energia, geotermálna energia, biomasa vrátane všetkých produktov jej spracovania, bioplyn, skládkový plyn, plyn z čističiek odpadových vôd či biometán.

I keď sa alternatívne zdroje energie využívajú čoraz viac, a pre ich využitie máme v čase globálnych energetických kríz ako aj vojny na Ukrajine veľa relevantných dôvodov, ale k ich výraznému masovejšiemu využívaniu zatiaľ nedošlo. Často sa pri alternatívnych zdrojoch energie stretávame s mnohými problémami a prekážkami, ktoré stoja v ceste v ich zavádzaní, či zvýšení využiteľnosti ich dostupného potenciálu. V tomto období je možnosť získania rôznych dotácií pre zavedenie využitia alternatívnych zdrojov energie pre obce aj domácnosti.

1.4.7 Obehové hospodárstvo

Obec Vysoká nad Kysucou uskutočňuje mnohé aktivity pre zabezpečenie zberu triedenia a skládkovania odpadov v území. Ku všetkým týmto aktivitám sa v poslednom období pridala nová výzva a to osвета v boji za nevytváranie odpadu.

Obec za jednu dekádu zvýšila množstvo vyzbieraného odpadu z roku 2001 do roku 2021 o 167,351 t. Za druhú dekádu sa zvýšilo množstvo vyzbieraného odpadu z roku 2011 do roku 2021 o 352,984 t. V prepočte na jedného obyvateľa sa zvýšilo množstvo odpadu za rok zo 114 kg/obyvateľa v roku 2001 na 271,27 kg/obyvateľa v roku 2011 (nárast o 138%) a na 315,8 kg/obyvateľa v roku 2021 (nárast o 277 %). Zaujímavý je pokles celkového vyzbieraného odpadu v obci Vysoká nad Kysucou v roku 2022, a to 305 kg/obyvateľa za rok.

Okrem zvýšenia samotného odpadu k tomu prispelo aj množstvo nových spôsobov zberu a množstvo edukačných aktivít vedúcich k zberu najmä separovaných komodít.

Tabuľka 10: Vývoj celkového objemu vyprodukovaného odpadu v obci

	2001	2011	2015	2021	2022
Celkovo v (t)	341,00	508,35	605,75	861,33	773,19
kg/obyv.	114,00	271,27	224,60	315,80	305,00

Zdroj: Zber údajov

Z celkového vyprodukovaného odpadu v obci roku 2001 bolo zmesového komunálneho odpadu (netriedeného) 78,85 %. V roku 2011 kleslo množstvo zmesového komunálneho odpadu na 63,03 % a v roku 2022 na 54,47 %. Teda množstvo vyseparovaného odpadu malo stúpajúci charakter. Je to veľmi pozitívny trend (množstvo separovaného odpadu v roku 2022 bolo 45,52%), ktorý treba do budúca ešte výrazne zlepšiť. V európskej rámcovej smernici o odpadoch je záväzok, aby členské štáty do 2020 recyklovali 50 % komunálneho odpadu.

Obec Vysoká nad Kysucou odváža zmesový komunálny odpad na skládku firmy Kysucká skládka odpadov (TKO Semeteš).

Tabuľka 11: Vývoj vyprodukovaného zmesového komunálneho odpadu v obci

	2001	2011	2015	2021	2022
Celkovo v (t)	256,00	408,33	410,24	471,18	421,20
kg/obyv.	85,16	148,70	152,10	184,84	167,14

Zdroj: Zber údajov

Ako príklad uvádzame prehľad množstva separovaného plastového odpadu v obci v priebehu 10 rokov. Množstvo vyseparovaného plastového odpadu má neustále zvyšujúcu sa

tendenciu. V roku 2022 bol pokles množstva vyseparovaných plastov oproti roku 2021 o 2,16 t, čo bolo spôsobené najmä zavedením systému zálohovania plastových fliaš a hliníkových plechoviek. Treba ešte zaviesť edukačné aktivity k obmedzovaniu nadmernej spotreby plastov.

Tabuľka 12: Vývojvyseparovaných plastov v obci Vysoká nad Kysucou

	2001	2011	2015	2021	2022
Celkovo v (t)	2,00	9,86	13,62	30,14	27,98
kg/obyv.	0,66	3,59	5,05	11,82	11,10

Zdroj: Zber údajov

Ďalším významným krokom v oblasti ochrany životného prostredia je realizácia mnohých aktivít na zvýšenie separácie a zhodnocovania odpadu. Triedený zber vracia druhotné suroviny späť do výrobného procesu, čo výrazne vplýva na ťažbu a získavanie prvotných surovín. V mnohých smeroch sa tak znižuje devastácia nových území ťažbou. Zmenšenie objemu skládkovania a spaľovania odpadov pozitívne ovplyvňuje znečisťovanie životného prostredia, a tým aj celkovo spotrebu energie. Kompostovaním biologicky rozložiteľných odpadov môžeme získať kvalitné ekologické hnojivá.

1.5 Infraštruktúra

1.5.1 Dopravná infraštruktúra obce

Infraštruktúra je podmieňujúcim faktorom ekonomického a sociálneho rozvoja každej obce či mesta. Je tvorená predovšetkým technickou a sociálnou infraštruktúrou. Technická infraštruktúra je faktorom podmieňujúcim alokáciu podnikateľských subjektov a ich prosperitu. Rovnako dôležitý význam má aj z pohľadu obyvateľov obce, nakoľko determinuje vo významnej miere kvalitu ich života.

Obcou prechádza cesta II. triedy č. 487 Čadca - Turzovka - Makov, ktorá tvorí hlavnú dopravnú os v regióne Horných Kysúc. Zároveň tvorí spojnicu medzinárodných ciest I. triedy E 442 (I/18) Olomouc - Bytča - Žilina a E 75 (I/11) Ostrava - Čadca - Žilina. Okrem nich v obci sú cesty III. triedy č. 2022 Nižný Kelčov – Horný Kelčov v dĺžke 3,350 km sa pripája na cestu II/487 v časti Nižný Kelčov a cesta II. Triedy č. 541 cez Semeteš smerom na Bytču. Všetky 3 cestné komunikácie sú pod správou VÚC Žilina. Po štátnych cestách II. a III. triedy vedú linky autobusovej hromadnej dopravy (diaľkovej a prímestskej). Na území obce Vysoká nad Kysucou sa nachádza celkovo 16 zastávok autobusovej hromadnej dopravy.

Obec má aj železničné prepojenie s mestom Čadca jednokoľajovou neelektrifikovanou traťou č. 128 Čadca - Turzovka – Makov s dvoma zastávkami Vysoká nad Kysucou a Nižný Kelčov.

Obec má spracovaný pasport významných miestnych ciest z roku 2014. Obec má na svojom území cca 115 km miestnych ciest. Na dĺžke 68 km MC vykonáva obec zimnú údržbu. Mnohé z miestnych komunikácií nevyhovuje potrebám obyvateľov a je nutné, aby sa na ich rekonštrukciu vynakladalo viac finančných prostriedkov. Obec Vysoká nad Kysucou plánuje riešiť aj stav pešej dopravy. Neustále sa zvyšujúci nárast automobilovej dopravy na ceste II/487 totiž predstavuje priame riziko pre chodcov. Preto by bolo vhodné vybudovať jednostranný mimoúrovňový chodník a zvýšiť tak bezpečnosť chodcov.

Tabuľka 13: Cestná infraštruktúra v okrese Čadca v rokoch 2013 a 2021 (v km)

Okres Čadca	Rok 2013	Rok 2021
Cesty „E“ pre medzinárodnú premávku	32,132	30,906
Trasy „TEM“	31,871	33,139
Trasy „TEN-T“		32,251
Diaľnice	0,238	30,639
Rýchlostné cesty	0	0
Privádzače rýchlostných ciest	0	0
Cesty I. triedy	53,454	56,013
Cesty II. triedy	68,903	69,405
Cesty III. triedy	112,751	110,928

Okresom Čadca prechádza dopravný koridor základnej siete TEN-T, Balticko-jadranský koridor. Okresom Žilina prechádzajú dva dopravné koridory základnej siete TEN - T, Balticko-jadranský koridor a Koridor Rýn - Dunaj. Z hľadiska budúceho využitia polohového potenciálu je dôležitým faktorom jeho vhodné napojenie na diaľnicu D3 a modernizovanú železničnú sieť.

V okrese Čadca bolo v roku 2021 evidovaných 41 707 áut so spaľovacím motorom a 235 s elektrickým prípadne hybridným motorom. V okrese Žilina bolo v roku 2021 evidovaných 91 089 áut so spaľovacím motorom a 1086 s elektrickým prípadne hybridným motorom. V porovnaní počtu áut na jedného obyvateľa bolo v okrese Čadca 0,48 áut/obyvateľa, v okrese Žilina 0,57 áut/obyvateľ a v rámci celého Žilinského kraja to bolo 0,52 áut na obyvateľa v roku 2021.

Tabuľka 14: Počet osobných automobilov a motorových vozidiel evidovaných v okresoch CA a ZA marec 2021

Okres/región	Spaľovací motor	elektr.+hybrid	koefspalovacie/e+h
--------------	-----------------	----------------	--------------------

	Osobné	Motorové	Osobné	Nákladné	Motorové	Osobné	Motorové
ZA	72 816	91 089	1 082	4	1 086	67,00	84,00
CA	33 845	41 707	234	1	235	144,64	177,48
ŽSK	285 005	359 319	2 775	10	2 785	102,70	129,02

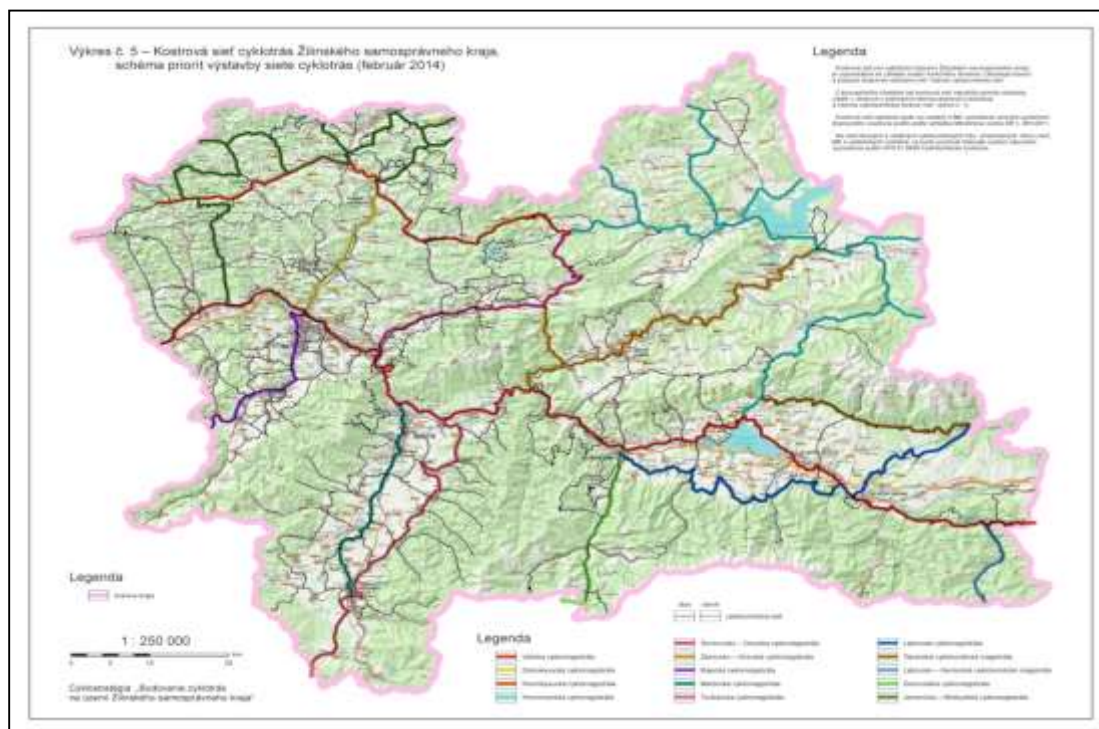
Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Mnohé z miestnych komunikácií, ako sme už vyššie spomínali, nevyhovuje potrebám obyvateľov a je nutné, aby sa na ich rekonštrukciu vynakladalo viac finančných prostriedkov. Obec plánuje v jednotlivých častiach obce riešiť aj stav pešej dopravy, nakoľko neustále sa zvyšujúci nárast automobilovej dopravy predstavuje priame riziko pre chodcov.

V Žilinskom kraji je vyznačených vyše 2500 km cykloturistických trás, čo je zatiaľ najviac medzi krajmi v SR. V súčasnosti nie sú v obci vybudované samostatné cyklocesty. Na realizácii tejto siete obce pracujú. V obci prebieha červeno značená turistická cyklotrasa - Cyklomagistrála.

Obec Vysoká nad Kysucou sa plánuje zapojiť do sústavy cyklocesty Strieborná Kysuca. Jej dobudovaním sa zvýši turistická atraktivita obce, regiónu, vytvoria sa príležitosti pre aktívny oddych, šport, ale aj zníži počet účastníkov cestnej premávky na štátnej ceste II/487.

Obrázok 15: Kostrová sieť cyklotrás ŽSK

Zdroj: ŽSK

1.5.2 Technická infraštruktúra

Elektrifikácia obce

Obec je zásobovaná elektrickou energiou, ktorú zabezpečuje Stredoslovenská energetika, a. s.. Rozvod elektrickej energie je technologicky riešený vzdušným káblovým systémom po betónových stĺpoch, ktorý zabezpečuje dodávku elektriny na štandardnej úrovni. V niektorých lokalitách dochádza k nežiaducemu poklesu napätia z dôvodu väčšej vzdialenosti od situovaných trafostaníc. Tento nedostatok sa musí riešiť výstavbou zahusťovacích trafostaníc, resp. osadzovaním väčších transformačných jednotiek. Z hľadiska prepojení energetických sústav Slovenska na európsku sieť je územie sídla dotknuté zámerom výstavby ZVN 2 x 400 kV.

Verejné osvetlenie v obci

Verejné osvetlenie je základným prvkom bezpečnosti v každej obci. V obci sa nachádza 15 rozvádzačov verejného osvetlenia (15 vetiev). Pri štátnych komunikáciách sa nachádza 197 svetelných bodov a obec plánuje doplniť ďalších 162 svetelných bodov. Popri miestnych cestách sa nachádza 223 svetelných bodov a plánujú doplniť ďalších 128.

Pošta, telekomunikačná sieť a miestny rozhlas na území obce

V obci Vysoká nad Kysucou je zriadená poštová prevádzka v priestoroch samostatnej budovy v centre obce. Prevádzka pošty zabezpečuje podávaciu službu a dodávanie zásielok poštovými doručovateľmi, organizačne patria pod Regionálne poštové centrum (RPC) Žilina.

Obec Vysoká nad Kysucou telefonicky prislúcha do primárnej oblasti Žilina. Obce sú pokryté cez verejných slovenských mobilných operátorov Orange Slovensko, Slovak Telekom a O2, ktorých počet sa rozrástol o ďalšieho mobilného operátora: 4ka. Pokrytie signálom telefónnych operátorov je dostatočné, okrem koncových osád v smere na štátne hranice. Vývoj služieb a technológií elektronických komunikácií smeruje k intenzívnejšiemu využívaniu internetových služieb aj v obci. Tento trend je však podmienený dostupnosťou používateľského obsahu a aplikácií, výkonnosťou sietí, šírkou pásma, rýchlosťami prístupu a úložnými kapacitami.

V súčasnosti je v obci zabezpečené káblová TV cez systém spoločnosti TES Media vzdušným káblovým systémom.

Miestny rozhlas je vedený vo všetkých častiach obce po drôte a v odľahlejších častiach vzdušným signálom. Počet častí s verejným rozhlasom je nutné rozšíriť. Rozhlasová ústredňa je umiestnená v budove obecného úradu. Na území obce z časti prebehla a je naplánovaná ďalšia rekonštrukcia, modernizácia a doplnenie miestneho rozhlasu s využitím najmodernejších technológií.

Taktiež v snahe zvýšenia technickej úrovne miestneho rozhlasu, jeho adresnosti a hlásenej informácie či oznamu, obec v roku spustila službu odosielania hláseného oznamu formou SMS priamo do mobilného telefónu svojich občanov.

V ústredí obce sú namontované kamery s vysokým rozlíšením, ktoré monitorujú celý priestor námestia a detského ihriska s nepretržitým 24 hodinovým záznamom. Vďaka použitej technológii sú kamery schopné záznamu i v noci a dokonca aj pri vypnutom verejnom osvetlení, či pri prerušenej dodávke elektrickej energie.

Plynofikácia a výroba tepla v obci

Náročným cieľom, ktorý sa podarilo naplniť, bola plynofikácia, ktorá začala v roku 1999, pričom plynofikovaná je takmer celá makovská dolina. Plynofikácia mala pozitívny vplyv na stav životného prostredia v obci, nakoľko sa znížil podiel popolu zo spaľovania uhlia z komunálneho odpadu. Zemný plyn je totiž zo všetkých fosílnych palív pre životné prostredie najpriateľnejší, pretože neprodukuje kyslíčniky síry, pevné častice a emituje aj omnoho menej NO_x a CO₂. Samotná plynofikácia však má vplyv na zmenu zloženia komunálneho odpadu (mierny nárast papiera, plastov a pod.). Prevádzkovateľom plynovodu je Slovenský plynárenský priemysel a.s..

Plynofikácia obce Vysoká nad Kysucou bola realizovaná v rokoch 1999-2003, a to v rámci stavby *VTL, RS, STL plynovod Turzovka - Vysoká nad Kysucou, Makov*. V obci Vysoká nad Kysucou sa nenachádza vysokotlakový rozvod plynu. Z regulačnej stanice v obci Vysoká nad Kysucou je budovaný stredotlakový rozvod plynu. V rámci vyššie uvedenej stavby bolo vybudované 3 300 m STL rozvodov o priemere D 110 a 250 m STL rozvodu o priemere D 90. Obec je takmer celá plynofikovaná okrem časti Semeteš a Škradné.

Z celkového počtu trvale obývaných bytov podľa SODB z roku 2021 bolo bytov napojených na plynové kúrenie iba 25,38 %. Počet domácností využívajúcich plyn na kúrenie je však značne nižší. Je to spôsobené vysokou cenou plynu a neistotou trhu a teda zmenou ich palivovej základne na staršie tuhé palivo alebo novšie elektrické a tepelné čerpadlá. Kúrenie

tuhým palivom využíva v obci až 68,77 % domácností. Vykurovanie elektrickou energiou využíva 2,66 % domácností. V rámci obce sú na plynofikáciu pripravené budovy obecného úradu, domu kultúry, ZŠ s MŠ a telocvičňa. Tieto plynové kotly a rozvody je nutné rekonštruovať alebo prejsť na alternatívne spôsoby vykurovania.

Tabuľka 15: Základné údaje o bytoch v obci Vysoká nad Kysucou roku 2021

Obec	Vysoká nad Kysucou	
Bytov spolu	1 316	
Vykurovanie: (počet / %)		
plyn	334	25,38 %
elektrina	35	2,66 %
pevné palivo	905	68,77 %
s vodovodom v byte: (počet / %)		
zo spoločného zdroja	635	48,25 %
z vlastného zdroja	528	40,12 %
mimo bytu	35	2,66 %
bez vodovodu	96	7,29 %
Byt s kanalizáciou: (počet / %)		
prípojka na kanalizačnú sieť	350	27,82 %
domáca čistička odpadových vôd	9	0,72 %
Septik, žumpa	686	54,53 %
bez kanalizácie	197	15,66 %

Zdroj: SODB 2021

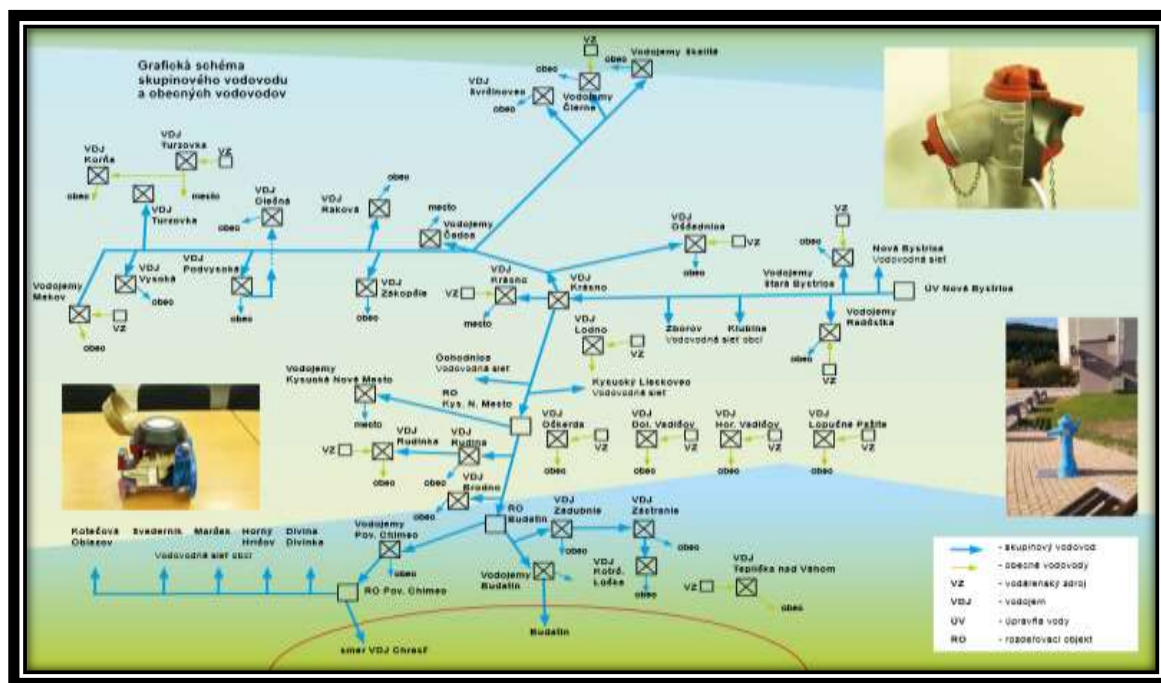
1.5.3 Vodovod na území obce

V obci Vysoká nad Kysucou je vybudovaná komplexná vodovodná sieť, avšak nájdú sa aj domácnosti, ktoré ako zdroj vody využívajú naďalej vlastné studne. To, že v obci Vysoká nad Kysucou je väčšina domácností napojená na verejný vodovod má výrazný vplyv aj na kvalitu života obyvateľov v nej žijúcich, ako aj pre prípadnú alokáciu firiem v obci, pre ktoré je dispozícia pitnej vody z verejnej vodovodnej siete nevyhnutnou podmienkou.

Trvalo to dlho - až v ére samostatnosti v roku 1999 sa obci podarilo uskutočniť vybudovať verejný vodovod. V roku 2011 prešiel pod správu SEVAK-u. Voda do obce je dopravovaná po trase skupinového vodovodu z vodárenského zdroja Nová Bystrica. Po trase z Novej Bystrice do Žiliny a Čadce sú na prírodné potrubie pripojené všetky mestá a obce. Celková dĺžka prírodného potrubia je takmer 58 km. Od roku 2010 sa pitná voda privádza prírodným potrubím do ďalších obcí Horných Kysúc - Raková, Zákopčie, Staškov, Olešná, Podvysoká, Dlhá nad Kysucou, Turzovka, Korňa, *Vysoká nad Kysucou*, Makov, Svrčinovec, Čierne, Skalité v dĺžke 53 km. V časti obce Horný Kelčov sú domácnosti kvôli tlakovým pomerom zásobované zo susednej obce Makov. Tu je vybudovaný vodovod len po kostol, čo sa ukazuje ako nedostatočné.

V roku 2021 bolo na spoločný vodovod pripojených 48,25 % domácností z celkového počtu domácností 1 258 v obci. Vlastný zdroj využívalo 40,12 % domácností. Bez vodovodu je 7,29 % domácností.

Obrázok 16: Grafická schéma skupinového vodovodu a obecných vodovodov

Zdroj: SEVAK - Severoslovenské vodárne a kanalizácie, a.s.

V okrese Čadca a jeho okolí sa nachádzajú územia s významnou prirodzenou akumuláciou povrchových a podzemných vôd, čo dokladuje vyhlásená CHVO Beskydy a Javorníky, ktorá sa sčasti rozkladá aj na území okresu Čadca. Na území okresu sa tiež nachádza už spomínaná vodárenská nádrž Nová Bystrica s kapacitou 1030 l/s.

1.5.4 Kanalizačná sieť na území obce

Používanie kanalizácie na území Kysúc historicky siaha do 50. - 60. rokov dvadsiateho storočia. Z dostupných archívnych dokumentov vyplýva, že odpadové vody boli odvádzané z niekoľkých ulíc mesta Čadca do potoka Rieka a následne do rieky Kysuca, bez ich čistenia. Intenzívnejšie sa budovaniu kanalizácie a čisteniu odpadových vôd začali kompetentní venovať po roku 1960.

Odkanalizovaniu a úrovni čistenia odpadových vôd (bohatých na organické látky, zlúčeniny dusíka a fosforu) obec venovala značnú pozornosť. V obci Vysoká nad Kysucou bola v roku 2010 dokončená výstavba kanalizačnej siete v rámci realizácie projektu „Dodávka pitnej vody a odkanalizovanie Horných Kysúc“. Nová úprava zákona o vodách totiž stanovuje povinnosť odvádzat' odpadové vody z aglomerácií verejnými kanalizáciami. Vypúšťanie komunálnych odpadových vôd a organicky znečistených priemyselných odpadových vôd do povrchových vôd je podľa spomínaného zákona možné až po ich minimálne dvojstupňovom čistení (v mechanicko-biologických čističkách odpadových vôd - ČOV).

Obcou prechádza zberač Makov - Turzovka v celkovej dĺžke 17,6 km, počet ČSOV na tomto úseku je 8. Celková dĺžka kanalizačnej siete v obci Vysoká nad Kysucou je 10,6 km. Aj po uvedení tejto stavby do prevádzky ostáva naďalej mnoho domácností nenapojených na kanalizačnú sieť. Dobudovanie verejnej kanalizácie je nutné v Hornom Kelčove v časti od Urbana vyššie. Taktiež v ústredí pri ihrisku.

V roku 2021 bolo na verejnú kanalizačnú sieť pripojených 27,82 % domácností obce. Septik alebo žumpu využívalo 54,53 % domácností. Vlastnú čističku odpadových vôd malo iba 0,72 % domácností obce Vysoká nad Kysucou.

Tabuľka 25 Základné údaje o vybudovanej kanalizačnej sieti v obciach

úseky kanalizačnej siete	dĺžka / km	počet ČSOV
zberač Makov - Turzovka	17,6	8
kanalizácia Makov	4,3	3
kanalizácia Turzovka	31,5	4
zberač Korňa - Turzovka	6,1	4
kanalizácia Korňa	4,1	1
zberač Klokočov - Turzovka	10,0	1
kanalizácia Klokočov	2,8	0
kanalizácia Vysoká nad Kysucou	10,6	1

Zdroj: SEVAK - Severoslovenské vodárne a kanalizácie, a.s..

1.5.5 Cintorín a cintorínske služby v obci Vysoká nad Kysucou

V obci Vysoká nad Kysucou sa nachádzajú 2 samostatné cintoríny. V centre obce a v časti Horný Kelčov. Na oboch cintorínoch sa nachádza dom smútku. Cintorín vo Vysokej nad Kysucou je potrebné rozšíriť o novú plochu. Obec tu plánuje vybudovať kolumbárium, ktoré dosiaľ v obci chýba. Cintorín v Hornom Kelčove je nutné majetkovo vysporiadať. Kapacita tohto cintorína je nateraz dostačujúca.

1.6 Sociálna stabilita

Sociálna charakteristika obce Vysoká nad Kysucou sa odvíja od sociálnej politiky štátu a regiónu, od štruktúry obyvateľstva, demografického vývoja, úrovne zamestnanosti a pracovných príležitostí v obci i v jej širšom okolí. Od toho závisí aj úroveň sociálnej odkázanosti niektorých skupín obyvateľstva. Sociálnu situáciu v obci Vysoká nad Kysucou koriguje výkon originálnych kompetencií miestnej samosprávy.

1.6.1 Sociálne služby na území obce

Sociálne služby sú jednou z foriem sociálnej pomoci pre ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii. Štát prostredníctvom nich podporuje sociálne začlenenie občanov a uspokojovanie sociálnych potrieb ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii.

Sociálne služby v rámci obce Vysoká nad Kysucou sú rozvinuté cez rôzne typy poskytovateľov sociálnych služieb so silnou angažovanosťou ŽSK v sociálnych službách aj v zdravotníctve v rámci celého okresu Čadca. Kostru sociálnych služieb v okrese Čadca zabezpečovaných pobytovou formou tvoria štyri zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti ŽSK, z toho tri domovy sociálnych služieb a zariadenia pre dospelých, jeden domov sociálnych služieb a špecializované zariadenie, ktorých objekty sa nachádzajú v Čadci, Čadci - Horelici, Čiernom, Vysokej nad Kysucou a Oščadnici.

Demografický potenciál obce Vysoká nad Kysucou vypovedá o postupnom starnutí obyvateľstva. V nasledujúcom období sa predpokladá nárast obyvateľstva poproduktívneho veku, preto je potrebné uvažovať o udržaní sociálnych zariadení pre obyvateľov obce.

Na území obce sa nachádza alokované pracovisko Centra pre deti a rodiny Bytča, situované v Hornom Kelčove. Tento má kapacitu 30 detí, v roku 2022 bola naplnená na 100 %. Tu je aj zriadená služba dobrovoľných pobytov pre matky s deťmi.

Do roku 2018 bolo súčasťou Centra pre deti a rodiny Bytča aj alokované pracovisko na Semeteši, ktoré sa 1.1.2018 stalo samostatným Centom pre deti a rodiny Semeteš. Špecializuje sa na pomoc deťom a mladistvým s drogovou problematikou. Kapacita zariadenia je 20 osôb, naplnená zväčša na 50%.

V obci sa nachádza aj Zariadenie pre seniorov a domovom sociálnej starostlivosti Park, prevádzka Vysoká nad Kysucou, ktoré poskytuje pobytovú formu sociálnej služby fyzickej osobe, ktorá dovŕšila dôchodkový vek a je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby, prípadne dovŕšila dôchodkový vek a poskytovanie sociálnej služby v tomto zariadení potrebuje z iných vážnych dôvodov. Súčasná kapacita prevádzky vo Vysokej nad Kysucou je 21 prijímateľov sociálnej služby.

Obec Vysoká nad Kysucou poskytuje terénnu sociálnu službu - opatrovateľskú službu - v prirodzenom sociálnom prostredí občana v súlade s § 80 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov podľa potreby obyvateľov obce. Obec Vysoká nad Kysucou poskytuje sociálnu službu v jedálni ZŠ Vysoká prostredníctvom stravovania a donášky stravy do domácnosti oprávnených občanov formou rozvozu stravy.

Tabuľka 16: Počet miest v zariadeniach sociálnych služieb pre seniorov v okresoch ŽSK

Početmiest v zariadeniach sociálnych služieb pre seniorov	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Čadca	200	195	188	184	180	277	275	318	311	313
Kysucké Nové Mesto	115	62	84	39	31	72	67	63	63	31
Žilina	46	154	112	183	241	272	296	298	303	349

Zdroj: e-VUC, vlastné spracovanie

Zdravotnícke služby obyvateľom obce poskytuje zdravotné stredisko, nachádzajúce sa v centre obce. V budove sa nachádza ambulancia praktického lekára pre dospelých a ambulancia stomatológa. Lekárske služby obyvateľom obce dopĺňa aj lekáreň Arnika. Ambulancie pediatriov sú využívané v Turzovke alebo v Čadci. Vyššie zdravotnícke služby zabezpečuje poliklinika v Turzovke a nemocničnú starostlivosť obyvateľom obce Vysoká nad Kysucou poskytuje Kysucká nemocnica s poliklinikou v Čadci a Fakultná nemocnica s poliklinikou v Žiline.

1.6.2 Bývanie a služby občanom obce

Vzhľadom na dobrú polohu obce a jeho dopravnú dostupnosť (železničné a autobusové spojenie) v kombinácii s občianskou vybavenosťou (materská škola, základná škola) i so všetkými svojimi pozitívami, obec poskytuje dobré podmienky na život a bývanie. V roku 2021

podľa výsledkov SODB bolo na území obce 1 148 trvalo obývaných domov. Celkový počet obývaných bytov bol 1 316 (bytov v rodinných domov bolo obývaných 1 154) a v 8 bytových domov (bytov v bytových domoch bolo obývaných 59). Nová bytová výstavba formou IBV aj HBV bola v obci realizovaná. V roku 2019 obec realizovala stavbu novej bytovky v časti Nižný Kelčov, kde prestavbou budovy školy vzniklo 16 nových nájomných bytov.

Záujem o bytové domy pretrváva najmä u mladšej časti obyvateľstva. Záujem o ne však prejavujú aj vekovo starší občania nad 60 rokov. Prevládajúcou formou bytovej výstavby v obci je individuálna bytová výstavba. Obec výhľadovo pripravuje priestor pre IBV v časti Ústredie – Pisarikové lúky.

Tabuľka 18: Domová a bytová výstavba v obci v roku 2001 a 2021

Obec	Vysoká nad Kysucou	
Počet	2001	2021
Počet domov celkom	1 225	1 258
trvale obývané domy	808	1 148
bytové domy	4	8
bytové domy v %	0,5	0,64
Celkový počet bytov spolu	1 351	1 316
bytyv RD	888	1 154
bytyv BD	23	59

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky - SODB 2001, 2021

1.7 Identita a sebestačnosť

1.7.1 Kultúrna území obce

Kultúra - to nie sú len súbory, knihy, či kultúrne domy, ale predovšetkým dosiahnutá úroveň vzdelanosti, výchovy a prostredie, v ktorom ľudia žijú a naplňajú zmysel svojho života. Kultúra ako taká je časťou sociálnych vzťahov v každej spoločnosti. Môžeme povedať, že ide o dodržiavanie kultúrnych tradícií, hodnôt a zvykov regiónov, miest či obcí. Pomocou kultúrnych akcií môže každá obec podporovať u ľudí kreativitu, prípadne nadobúdanie hodnôt nielen k svojej obci, ale aj medzi ľuďmi navzájom.

Kultúrny a spoločenský život obce Vysoká nad Kysucou sa v minulosti odvíjal od mnohých okolností. Bolo to náboženské a národnostné zloženie obyvateľstva, pracovnoprávne postavenie, sociálne pomery, vzdelanostná úroveň, zastúpenie inteligencie či verejnoprávnych inštitúcií.

Kultúrny život a kultúrne podujatia v obci Vysoká nad Kysucou sa väčšinou sústreďujú do kultúrneho domu, na futbalové ihrisko, prípadne na pódium nachádzajúce sa na námestí v prípade potreby. Možnosť kultúrneho vyžitia obyvateľom obce však poskytujú aj podujatia okolitých obcí či miest.

K prejavom kultúrneho života obce Vysoká nad Kysucou bez pochyb patrí aj ľudový kroj, ľudová pieseň, tradičné hudobné nástroje a nárečie. Môžeme povedať, že Kysuce sú oblasťou, kde sa udržal ľudový odev najdlhšie. V obci Vysoká nad Kysucou aj v súčasnosti pôsobí folklórny súbor a skupiny, ktoré zachovávajú tradičné zvyky a piesne. V obci Vysoká nad Kysucou pôsobí folklórna skupina Vysočanka, folklórna skupina Muzička spod Grúňa či skupina Zbojníci z Lupežova.

Medzi najvýznamnejšie kultúrne podujatia v obci Vysoká nad Kysucou patrí: váľanie mája, Matúšovské hodové slávnosti, Vianočné trhy so živým Betlehemom, tradičné stretnutie vysockých detí s Mikulášom, Reprezentačný ples obce, Pochovanie basy, Úcta k starším, Deň matiek, Silvestrovský ohňostroj a mnoho ďalších podujatí.

Tie pripravuje pre všetky vekové kategórie Občianske združenie Voľný čas, Klub turistiky, DHZ Vysoká nad Kysucou a DHZ Horný Kelčov, Farnosť Vysoká nad Kysucou, Poľovnícke združenie Vysoká a všetky školské zariadenia či aktívni jednotlivci. Každoročne vydáva obec Kalendár kultúrnych, spoločenských, náboženských a športových podujatí, z ktorého si každý obyvateľ či návštevník obce môže vybrať podujatie blízke jeho srdcu.

Do obce Vysoká nad Kysucou siahajú aj korene spevácko-tanečného súboru „Kysučan“, ktorý v 50-tych rokoch v obci založil Peter Gančár. Vo svojich choreografiách predstavuje rôzne regióny Slovenska, no najmä domáce prostredie Kysúc. Jeho zriaďovateľom je Kysucké kultúrne stredisko v Čadci. V súbore pôsobí množstvo mladých ľudí, ktorých spája láska k folklóru a ľudovým tradíciám.

Dlhoročné túžby kultúrnych činníkov sa v obci naplnili výstavbou kultúrneho domu, ktorý bol v roku 1972 otvorený. V jeho priestoroch sa začala rozvíjať bohatá kultúrna činnosť. Na dlhoročnú tradíciu ochotníckych krúžkov nadviazal vtedy svojou činnosťou divadelný krúžok „Vysočan“ a krúžok Malé Javiskové Formy, ktoré boli veľmi úspešné a dosahovali veľmi dobré výsledky. V 70-tych rokoch skupinka hudobných nadšencov založila hudobnú skupinu pod názvom ALBATROS, ktorej popularita rýchlo prekročila hranice obce. Do kultúrneho domu bola presťahovaná i knižnica, ktorú v roku 1945 založila učiteľka Elena Hunčíková. Viedla ju úctyhodných 27 rokov, za čo obdržala i ocenenie ministra. Pri príležitosti návštevy amerického astronauta E. A. Cernana v roku 1994 bola v budove kultúrneho domu na jeho počesť zriadená pamätná izba.

Obec plánuje výstavbu prírodného amfiteátru v centre obce.

Folklórna skupina Vysočanka

Folklórna skupina Vysočanka vznikla v októbri v roku 2003 pri Obecnom úrade Vysoká nad Kysucou a v čase svojho vzniku mala 10 členiek, ktoré sa schádzali v obecnej knižnici. Cieľom folklórnej skupiny bolo a je zachovať, chrániť a šíriť kultúrne bohatstvo našich predkov, nedať zabudnúť na zvyky a piesne, ktoré boli súčasťou ich života a spríjemňovali im nielen sviatočné, ale i pracovné chvíle.

Muzička spod Grúňa

Ľudová hudba „Muzička spod Grúňa“ vznikla na prelome rokov 2006 - 2007. Jej zakladateľmi a zároveň aj hlavnými protagonistami sú Ján Ošípaník st. a Jozef Jankech. Spolu s nimi hrajú Ján Ošípaník ml., Alžbeta Ošípaníková, Gabriel Jankech a z času na čas aj Anton Jankech. Repertoárovou základňou Muzičky spod Grúňa je vadičovská muzika, ku ktorej sa s úspechom pripájajú piesne z rôznych kútov Slovenska, blízkej Moravy a ľudové piesne typu valčík či polka. Ľudová hudba „Muzička spod Grúňa“ už neodmysliteľne patrí k všetkým kultúrno-spoločenským podujatiam organizovaných obcou Vysoká nad Kysucou.

Detský folklórny súbor Kelčovan

Popísať históriu Detského folklórneho súboru Kelčovan od jeho vzniku (1972) pri ZŠ vo Vysokej nad Kysucou - Hornom Kelčove až podnes nie je v skratke možné. Založil ho Pavol Kužma spoločne s manželkou Amáliou a súbor od roku 1982 pôsobí už pri inom zriaďovateli. Súbor významnou mierou prispel k zviditeľneniu Kysúc a Slovenska v zahraničí a patrí k špičkovým umeleckým telesám. Vypracoval sa medzi vrcholné folklórne súbory na Slovensku, stal sa viacnásobným laureátom národných súťažných prehliadok, uskutočnil stovky

vystúpení na prestížnych domácich (Východná, Terchová, Likavka, Detva a ďalšie) a zahraničných festivaloch (Česká republika, Juhoslávia, Francúzsko, Španielsko, Turecko, Poľsko, Chorvátsko, Taliansko, Anglicko, Nemecko, Rakúsko, Nórsko, ...).

Medzi najväčšie úspechy tohto detského súboru patrí ocenenie: Laureát Svetového folklórneho festivalu: 1. miesto - Zlatý Ajhasson, Laureát Medzinárodnej Strážnice, Cenu MK SR, Zlatá plaketa Osvetového ústavu Bratislava, Pamätné medaile Za rozvoj Kysúc, Za rozvoj kultúry na Kysuciach. Ako prvý folklórny súbor vystupoval na slávnostnom otvorení Bratislavských hudobných slávností. Sólisti DFS Kelčovan získali počas viac ako 40-ročnej existencie súboru desiatky individuálnych ocenení v rôznych súťažiach (inštrumentalisti, speváci a ľudové hudby) organizovaných na úrovni Slovenska, kraja i regiónu.

Kultúrne a historické pamiatky na území obce Vysoká nad Kysucou

Pamätník Semetešskej tragédie ako pripomienka zavraždenia 21 obyvateľov časti Semeteš Nacistami na konci 2. sv. vojny 20. apríla 1945. Pomníka s menoslovom 21 obetí na Semeteši bol odhalený už v deň 1. výročia SNP 28. augusta 1945. Je postavený z viacerých druhov kameňa.

Pamätník obetiam 1. svetovej vojny – nachádza sa pred kostolom v ústredí obce.

Kostol sv. Matúša - rímskokatolícky barokový kostol z roku 1782. Ide o jednodňovú stavbu, ktorá má predstavanú vežu. Vo veži sa nachádza zvon z roku 1766. Vnútorne zariadenie pochádza z 18. a 19. storočia. Hlavný oltár je neskorobarokový z roku 1770. Na nadstavci oltára sú umiestnené plastiky Ježiša Krista a Pána Boha a tiež drobné plastiky anjelov. Oltárny obraz sv. Matúša je z roku 1872. Z bývalého oltára sú dve plastiky biskupov umiestnené na stene nad orgánom - sú z polovice 18. storočia. Z roku 1770 je aj neskorobaroková kazateľnica.

Kaplnka sv. Anny na vrchu Kýčera v Hornom Kelčove, postavená v roku 1911. Každoročne sa koná tradičná púť k tejto kaplnke v horách.

Domy drotárov a zvonica na Vrchrieke v časti Vrchrieke sa nachádza rodný dom Štefana Hunčíka – drotárskeho veľkopodnikateľa aj zvonica, ktorú postavila rodina Hunčíkova. Pôvodná zvonica pri jeho dome bola postavená pravdepodobne na začiatku 20. storočia. Okrem nej je pred domom pána Miroslava Rybičku kaplnka, postavená jeho majiteľom v roku 2014.

Kaplnka na Zadnej Šatine postavil Alojz Šurlák za finančnej pomoci jeho sestry Anny Drábikovej z USA. Tiež mu pomáhali príbuzní a známi z osady. Vzor vybrala jeho sestra.

Pán Alojz vytvoril aj sochu sv. p. Márie v životnej veľkosti a Bernadetu z lipového dreva, ostatné sochy sú zo sadry. Obrazy maľoval syn Alojza, Alojz Šurlák ml.. Kaplnka bola vysvätená v lete roku 1964.

Židovský cintorín na Nižnom Kečove - nad obcou sa nachádzajú zachované zvyšky židovského cintorína, ktorý je jednou z posledných pamiatok, na kedysi početnú židovskú komunitu na Kysuciach. V obci bola v minulosti aj židovská synagóga.

Pamätná izba E.A. Cernana je venovaná americkému kozmonautovi E.A. Cernanovi, ktorého predkovia pochádzali z obce Vysoká nad Kysucou. Bola otvorená v roku 1994, nachádza sa na 1. poschodí obecného úradu. Jej interiér navrhol akademický maliar Miroslav Cipár.

1.7.2 Cestovný ruch v obci

Cestovný ruch je odvetvie zahŕňajúce súbor činností zameraných na cestovanie a následný pobyt, ktorý je uskutočňovaný spravidla vo voľnom čase, ako aj na s nimi spojené služby, najmä ubytovanie a stravovanie. Je jedno z najrýchlejšie sa rozvíjajúcich odvetví a tvorí významnú časť hospodárstva. Je medzirezortným odvetvím, ktoré priamo zasahuje do sféry hospodárstva, priemyslu, obchodu a služieb, financií, dopravy, regionálneho rozvoja, kultúry, zdravotníctva, vzdelávania, športu, ochrany ŽP, lesného a vodného hospodárstva, pôdohospodárstva, zamestnanosti a pôsobnosti samospráv. Je preň typické, že kým väčšina iných odvetví sa zaoberá relatívne úzkym segmentom svojej pôsobnosti po vertikálnej osi, charakter cestovného ruchu je taký, že spája aj rôzne odvetvia po horizontálnej osi. Zahŕňa teda viaceré problémy, ktoré možno riešiť len spoluprácou zaniatených ľudí, inštitúcií a samospráv.

Za medziročným poklesom cestovného ruchu bola v predchádzajúcich rokoch pandémie COVID 19. Najvyšší pokles celkovej návštevnosti oproti roku 2019 v cestovnom ruchu zaznamenali aj turisticky najatraktívnejší kraj, medzi ktoré patrí Žilinský kraj (pokles až o 22 %). I keď región Kysuce je z hľadiska cestovného ruchu regiónom bohatým na prírodné krásy, tradície a históriu s veľkým potenciálom pre svoj ďalší rozvoj, má v rámci kraja najmenej rozvinutý cestovný ruch. Podiel regiónu Kysúc na tržbách cestovného ruchu v Žilinskom kraji v roku 2020 bol iba 2,13 %. V roku 2019 sa región podieľal 3,6 % na celkovom počte návštevníkov v ŽSK. V roku 2010 sa ubytovacie zariadenia na Kysuciach podieľali 9,6 % na celkovom počte ubytovacích zariadení v ŽSK, avšak v roku 2019 podiel predstavoval len 8,1 %. K miernemu poklesu došlo aj v roku 2020. ŽSK sa v roku 2019 na celkovom počte návštevníkov Slovenska podieľal 20,45 %.

V obci Vysoká nad Kysucou sa nenachádza žiadna veľká kultúrna pamiatka, ale vďaka niekoľkým menším pamiatkam a prírodným scenériám je jej kataster popretkávaný označenými turistickými chodníkmi. Tie podľa svojej náročnosti vytvárajú možnosti aktívneho oddychu, a to nie len pre peších turistov a milovníkov hubárčenia, ale i pre milovníkov horských bicyklov. Z miestnych častí Nižný a Vyšný Kelčov vedú turistické chodníky cez kopaničiarske osady, kde turista nájde ešte pôvodnú architektúru. Aj miesto, ktoré sa nazýva „Mláka“, kde údajne v minulosti zmizla celá svadba. Alebo využiť čas na výstup na Chatu Kmínek. Tá je so svojim bazénom a kúpacími sudmi v horskom prostredí vyhľadávaným centrom oddychu a relaxu. Niektoré z chodníkov sa, vďaka miestnym nadšencom, menia na bežkárске trasy a zimné bežkovanie.

V obci sa pôsobí aj agrofarma Gazdovstvo Škradné, ktoré okrem poľnohospodárskej výroby sa zameriava aj na cestovný ruch.

Kráľovnou bežkárskych trás, nielen v obci Vysoká nad Kysucou, ale i v celom kraji, je Beskydsko-Javornícka lyžiarska magistrála. O pravidelnú údržbu jej bežeckých stôp sa stará Žilinský samosprávny kraj. Z cca 54 km magistrály možno za dva najkrajšie a najčastejšie využívané úseky považovať práve tie, ktoré prechádzajú obcou Vysoká nad Kysucou a susednou obcou Makov.

V obci nájdeme aj dva ciele pútnikov. Ten prvý je „očný prameň“, ako jeden z prameňov blízkeho pútnického miesta Živčáková. Nachádza sa v prieniku katastrov obce Korňa, mesta Turzovka a obce Vysoká nad Kysucou. Práve z obce Vysoká nad Kysucou z časti Nižný koniec U Sojkov vedie do tohto vyhľadávaného pútnického miesta lesný chodník, ktorý odolal náporu času a nepodľahol vplyvu komercializmu. Dodnes predstavuje trasu krásnou prírodou, upokojujúcou dušu a poskytuje oázu na rozjímanie. Pútnik sa po ňom dostane popri „očnom prameni“ priamo na horu Živčák.

Tým druhým cieľom je miesto údajného zjavenia sa sv. Anny na vrchu Kýčera.

Pri farskom kostole sv. Matúša vo Vyskej nad Kysucou miestny pán farár vybudoval Biblickú záhradu. Je to miesto vo farskej záhrade, kde môžu návštevníci vidieť rastliny a drevinu známe z Biblie.

Ak turista zavíta do osád Vrchrieka, Jedľovník, Šatina či Dučkov a nachvíľu prižmúri oči, pocíti závan minulosti. Pochopí, aký náročný život tu mali ľudia v minulosti, keď ich najväčšou povinnosťou i záľubou bola ťažká práca. V mysli možno uvidí desiatky ľudí, drotárov, odchádzajúcich za prácou do širého sveta. Pohľad na drotársky dom Štefana Hunčíka, ale i ďalších, tento pocit iba umocní. Obce sa priamo dotkol i najväčší ozbrojený konflikt v histórii ľudstva, 2. svetová vojna. Nielen rodín, ktorých muži sa už domov z frontu nevrátili, ale i tých, čo zostali

doma. Okrem vypálenej osady Mihalka takmer popolom ľahla aj osada Semeteš. Ako spomienka na túto udalosť stojí dnes na mieste tragédie pamätník.

Obec Vysoká nad Kysucou je v súčasnosti využívaná na rekreačné účely prevažne formou chalupárstva. Zároveň je, ako sme už vyššie spomínali, aj východiskom pre turistické výlety po značkovaných trasách, pretože kataster obce sa vyznačuje zachovalou prírodou, rozsiahlymi lesmi a lúkami.

Aj keď obec Vysoká nad Kysucou nemá v pravom slova zmysle vybudované stredisko pre zimné športy, jej obyvatelia i návštevníci to majú takpovediac na skok, do 5 km vzdialenej obce Makov, kde im dobré športové vyžitie poskytuje lyžiarsky areál SKI Makov.

Pre spropagovanie cestovného ruchu obec Vysoká nad Kysucou vydala viaceré typy a druhy propagačných materiálov a rozmiestnila v jej katastri informačné tabule s turistickými mapami. Jednou z možností ako obyvateľom obce, a predovšetkým jej návštevníkom ešte viac priblížiť túto malebnú obec, by bolo možno aj zriadenie informačnej kancelárie.

Od čistoty ŽP je závislá aj možnosť prilákať do obce viac návštevníkov. Obec je členom OCR Kysuce, kde spoločne so svojimi partnermi z oblasti rozvoja CR hľadá nové možnosti, ako efektívnejšie spropagovať svoje územie, zviditeľniť svoje krásy či jedinečnosť. Medzi ciele podpory v oblasti CR obce patrí aj výstavba náučných chodníkov, prezentujúcich obec a jej danosti, aby slúžili ako možné ciele výletov širším skupinám obyvateľov.

Tabuľka 19: Počet prenocovaní v obci Vysoká nad Kysucou (podľa výberu dane z ubytovania)

Obec	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Výber dane za ubytovanie (EUR)	192,72	192,39	252,12	264,66	337,08	289
Počet prenocovaní	584	583	764	264,66	550	578

Zdroj: Zber údajov

1.7.3 Šport a voľnočasové aktivity na území obce

Šport predstavuje prostriedok rozvoja osobnosti, upevňuje zdravie človeka a je prostriedkom trávenia voľného času a ako jedna z mála oblastí života ľudí má v spoločnosti svoje historicky definované postavenie. Obec Vysoká nad Kysucou sa nachádza v miernom podnebnom

pásme so štyrmi ročnými obdobiami, ktoré umožňujú obyvateľom obce vykonávať rôzne športové a rekreačné aktivity počas celého roka.

Priestorom pre aktívny športový oddych sú dve ihriská s umelým povrchom, dve antukové ihriská pri základných školách, hasičský areál vo Vyšnom Kelčove, trávnatá plocha s automatickou závlahou zrekonštruovaného ihriska TJ SPARTAK Vysoká nad Kysucou s plochou 4 700 m², workourtové ihrisko v centre obce a pre najmenších farebné detské ihrisko na námestí. Obec v roku 2023 odovzdala do užívania telocvičňu pri Základnej škole vo Vysokej nad Kysucou, čo bol veľký posun v športovej vybavenosti obce.

Významné športové oddiely v obci sú : TJ Spartak Vysoká, Turistický klub Vysoká, DHZ Vysoká nad Kysucou, DHZ Horný Kelčov, OZ Voľný čas, Združenie priateľov gymnastiky Kelčov, Mažoretkový klub Bella

Športové podujatia obce Vysoká nad Kysucou:

Cyklistický pretek Krajom Drotárie, Medzinárodný turistický pochod Krajom Drotárie

Futbalový turnaj O putovný pohár akademického maliara Miroslava Cipára

Volejbalový turnaj pod názvom Memoriál Mgr. Ľubomíra Valacha

Hasičská súťaž O putovný pohár starostu obce

Lyžiarsky karneval, Vysocký drevorubač, Nám vždy chutí, Lúpežnícky pochod

Vysocká desiatka- turistický pochod deviatimi krčmami

Medzinárodný futbalový turnaj obcí s názvom „Vysoká“

Beh na chatu Kmínek, Kysucký maratón, Beh na Vrchrieku,

Hokejový turnaj Vysocká Hokejka

Vysocká nočná stopa - Memoriál Milana Dormana

Turistický Nonstop pochod na 2 150 km, Obecný turnaj v malom futbale

1.7.4 Identita regiónu a regionálna produkcia

V obci pôsobí len niekoľko regionálnych producentov. Väčšina poľnohospodárskej pôdy sú trvalé trávnaté pozemky, ktoré sa využívajú na kosenie. Sú v nájme poľnohospodárskeho družstva, ktoré ich kosí. Menšia časť územia je obhospodarovaná maloroľníkmi, zväčša jednotlivými rodinami vlastiaci malé poľnohospodárske pozemky. V obci pôsobia 2 poľnohospodárske družstvá: Gazdovstvo Škradné a družstvo v Jedľovníku.

Ostatná časť pôdy sú lesné pozemky, ktoré sú obhospodarované niekoľkými lesnými združeniami a spoločenstvami. Neustálym problémom je zvoz vyťaženej drevnej hmoty, ktorý poškodzuje miestne a účelové komunikácie.

1.7.5 Združenia a spolky na území obce

Obec je členom Organizácie cestovného ruchu Kysuce (OCR Kysuce), ktorá združuje mestá a obce Kysúc spolu s neziskovými a podnikateľskými subjektami pre propagáciu a rozvoj cestovného ruchu na Kysuciach. Obec nepatrí do žiadnej miestnej akčnej skupiny (MAS).

Neoceniteľnú pomoc pri kultúrnom a spoločenskom živote v obciach poskytujú spolky rôzneho zamerania: DHZ Vysoká nad Kysucou, DHZ Horný Kelčov, Poľovnícke združenie, ZO SZTP a ZPCCH vo Vysokej nad Kysucou, Farmosť Vysoká nad Kysucou a iné.

1.8 Analýza vonkajšieho prostredia Slovenskej republiky

Pri analýze vonkajších faktorov je dôležité zohľadniť vplyv STEP faktorov v oblasti sociálnej, technologickej, ekonomickej a politickej. Ide o problémy na celoštátnej a nadnárodnej úrovni, ktoré majú vplyv na miestny rozvoj. Jednotlivé faktory sa vzájomne ovplyvňujú a nemožno ich posudzovať oddelene. Celá spoločnosť prechádza neustále zmenami, ktoré sa dotýkajú všetkých oblastí spoločenského a ekonomického života a pri plánovaní rozvoja obce a blízkeho regiónu ich treba zohľadniť.

Sociologické faktory

Na vývoj spoločnosti majú v súčasnosti najväčší vplyv:

- demografické zmeny - znižovanie celkového počtu obyvateľov, znižovanie počtu detí a zvyšovanie počtu seniorov, zvyšovanie priemerného veku obyvateľov, odchod obyvateľov v produktívnom veku za prácou do zahraničia;
- zmeny v životnom štýle - rýchle životné tempo, viac stresu a menej pohybových aktivít, konzumný spôsob života, nárast kriminality a drogových závislostí, zhoršujúci sa zdravotný, fyzický a psychický stav obyvateľov, množstvo informácií, vplyv techniky a médií;
- oslabovanie tradičných ľudových hodnôt - zhoršovanie medziľudských vzťahov a komunikácie, peniaze ako meradlo hodnôt, kríza rodiny, zvyšovanie počtu rozvodov a detí narodených mimo manželstva, na druhej strane sa mierne posilňujú skupiny oživujúce tradície a tradičné hodnoty (tradičné kuchyne, bývanie v ekodomoch, separovanie odpadu);

Technologické faktory

Rýchle tempo inovácií v technológiách, najmä informačných, v podstate zvyšuje kvalitu a produktivitu výroby, umožňuje ľahší prístup k zdrojom a službám, zlepšujú sa formy spolupráce na diaľku. Z technologického hľadiska došlo k výraznému zlepšeniu kvality zariadení a objektov. S tým súvisí nárast financií na ich získanie, údržbu a prevádzku.

Postupná informatizácia spoločnosti spôsobuje, že informácie z akejkoľvek oblasti sú šírené a dostupné prostredníctvom elementárnych technológií (televízia, rozhlas a pod.), ale aj vyspelejšími spôsobmi (počítačová technika, telefóny, mobilný internet, prehrávače, tablety). Najdôležitejším rozvojovým prvkom v tejto oblasti je celkové pokrytie územia signálom 5G siete.

Ekonomické faktory

V roku 2019 dosiahlo HDP na hlavu (v PPS na Slovensku 70,2 % z priemeru EU27, čo predstavuje zníženie o 0,5 p. b. oproti roku 2018. Nižšie hodnoty HDP na hlavu v porovnaní s priemerom EU27 ako Slovensko mali Bulharsko (53,0 %), Chorvátsko (65,1 %), Grécko (66,5 %), Lotyšsko (69,0 %) a Rumunsko (69,6 %).

Malé a stredné podniky tvoria na Slovensku 99,9 % podiel z celkového počtu podnikateľských subjektov a zamestnávajú takmer 74 % aktívnej pracovnej sily s 55 % podielom na tvorbe pridanej hodnoty, má ich podpora rozhodujúci vplyv na vývoj zdravého ekonomického rozvoja miest, obcí a regiónov.

Covid-19

Vývoj HDP v EU27 bol v roku 2020 ovplyvnený pandémiou ochorenia COVID-19. Reálne HDP pokleslo vo všetkých krajinách Európskej únie s výnimkou Írska, v priemere o 6,1 %. Recesia sa prejavila aj na Slovensku, kde po desiatich rokoch rastu reálne HDP pokleslo o 4,8 %. Protipandemické opatrenia ovplyvnili predovšetkým domáci dopyt, spotreba domácností poklesla najmä v sektore služieb, čo viedlo k nárastu úspor. Priemysel bol v porovnaní so sektorom služieb opatreniami zasiahnutý menej, čo pomohlo slovenskému vývozu.

Vojna na Ukrajine

24. 2. 2022 sme sa zobudili do inej reality. Začiatok ruskej agresie a teda vojny na Ukrajine znamenal nielen posun v politickom myslení, ale aj zmenu v nazeraní na utečencov a energetické zdroje. Pre svetovú ekonomiku a najmä európske krajiny, to znamenalo prehodnotenie závislosti od dodávok ropy, plynu a uhlia z Ruska, ktoré sú ťažko nahraditeľné, čo znamenalo posun energetickej politiky od fosílnych palív k OZE.

Vojnoví presídlenci z Ukrajiny do okolitých krajín znamenali pre tieto krajiny zvýšené nároky na poskytnutie pomoci, ale na druhej strane posilnili pracovný trh, na ktorom v krajinách V4 bolo množstvo neobsadených pracovných pozícií.